

Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õppekava

Tuuli Saar

LASTEAIÄÕPETAJATE HINNANG MUUKEELSETE LASTE EESTI KEELE
MÕISTMISOSKUSE TOETAMISELE ÕPPEMATERJALI „LIIKUMISMÄNGUD
MUUKEELSETELE LASTELE“ KAUDU

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Esta Sikkal (MA, saksa keel ja kirjandus)

Tartu 2022

Kokkuvõte

Lasteaiaõpetajate hinnang muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamisele õppematerjali „Liikumismängud muukeelsetele lastele“ kaudu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli luua liikumismängudel põhinev õppematerjal muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks, välja selgitada ekspertide hinnang õppematerjalile ning saada teada, milliseid muudatusi tuleks õppematerjali tõhustamiseks ekspertide hinnangul teha. Tagasisidet õppematerjali kohta koguti ekspertankeedi ning intervjuu abil. Selgus, et ekspertide hinnangul toetasid liikumismängud muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust peamiselt näitlike vahendite ning õpetaja tegevusega.

Õppematerjali juures hinnati kõrgelt selle põhjalikkust. Muudatustena toodi välja õigekirjavead ning väljendid, mida soovitati terviklikumaks muuta. Parandused viidi tulenevalt ekspertide hinnangust õppematerjalis sisse. Ekspertide hinnangust lähtudes jõuti järelduseni, et loodud õppematerjal toetab muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust.

Võtmesõnad: Mõistmisoskuse toetamine, liikumismängud, muukeelne laps, õppematerjal

Abstract

Kindergarten teachers' assessment of supporting the Estonian language comprehension skills of bilingual children through the study material „Movement games for bilingual children“

The aim of bachelor thesis was create study material based movement games to support the Estonian language comprehension skills of bilingual children, to find out experts' assessment of the study material and to find out which changes should be made in the opinion of the experts to improve study material. Feedback on the study material was collected through an expert questionnaire and an interview. It turned out that according to the experts' assessment, the movement games supported the Estonian language of bilingual children with exemplary tools and the activities of teacher. The thoroughness of the study material was highly valued. Grammar mistakes and expressions were suggested as changes, which were suggested to be made more complete. The corrections were introduced in the study material due to the experts' assessment. Based on the experts' assessment, it was concluded that the created study material supports the Estonian language comprehension skills of bilingual children.

Keywords: Comprehension skills supporting, movement games, bilingual child, study material

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade	5
1.1 Muukeelne laps	5
1.2 Muukeelse lapse teise keele omandamine	5
1.3 Muukeelse lapse mõistmisoskuse toetamisest	6
1.4 Liikumismängud muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamiseks	8
1.5 Varasemad uuringud	9
1.6 Õppematerjali koostamise kriteeriumid	10
1.7 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	11
2. Metoodika	12
2.1 Valim	12
2.2 Õppematerjali koostamise etapid	13
2.3 Andmekogumine	14
2.4 Andmeanalüüs	14
3. Tulemused	15
4. Arutelu	20
Tänu sõnad	25
Autorsuse kinnitus	25
Kasutatud kirjandus	26
Lisa 1. Pea- ja alakategooria moodustamise näide	30
Lisa 2. Ekspertankeet	31
Lisa 3. Õppematerjal	34

Sissejuhatus

Maailmas on muukeelsus järjest enam kasvamas ning normaliseerumas (Moradi, 2014). Statistiliste andmete kohaselt on viiendik Eesti elanikkonnast igapäevaselt seotud mitme keelega. Peale eestlasi on järgneval kohal Eesti rahvastiku näitajate andmeil venelased, kes moodustavad kogu Eesti elanikkonnast ligi 24%. Teised rahvused moodustavad elanikkonnast ligikaudu 6,9% (Statistikaamet, 2021).

Eestis elavad muukeelsed lapsed omandavad eesti keele kui emakeelest erineva keele eelkõige lasteaias. Eestis on lisaks täielikult eestikeelsetele lasteaedadele ka keelekümbluslasteaiad. Keelekümblus toetab laste mitmekeelseks kujunemist. Selle programmiga on tänaseks liitunud 69 Eesti lasteaeda, millest enamik asub Ida-Virumaal ning Tallinnas (Innove, 2022).

Eesti põhikoolides ning lasteaedades käivate laste eesti keele mõistmisoskuse tase on õpetajatele tekitanud muret juba aastakümneid (Rannut, 2003). 2021. aastal valmis pilootprojekt “Eestikeelne õpetaja vene õppekeelega rühmas”, milles osales umbkaudu 900 vene kodukeelega last. Uuringust selgus, et ligi 15% muukeelsetest lastest saab eesti keelest aru ning on valmis ka keelt verbaalseks suhtluseks kasutama. See tähendab, et 85% lastest oli 2021. aastal siiani eesti keele mõistmine alles omandamisel (Keskpaik *et al.*, 2021). Mõistmisoskus on aga väga oluline oskus, sest selle kaudu omandab laps sõnavara (Lepola *et al.*, 2016), saab aru õpetaja poolt antavatest tööjuhustest ning õppesisust (Kärtner *et al.*, 2006). Põhikooli lõpetajate eesti keele tase pole ootuspärane ning sellest tulenevalt on vajalik, et laps hakkab eesti keelt omandama juba lasteaias, soovitatavalt vähemalt neljandast eluaastast (Lukk *et al.*, 2017; Mitte-eestlaste Integratsiooni..., 2006).

Võiks arvata, et pea kahekümne aasta möödudes on rohkem saadaval erinevaid õppematerjale, mida õpetajad saavad kasutada laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks. 2017. aastal teostatud uuringu intervjuude põhjal selgus, et õppematerjale muukeelsete laste eesti keele mõistmis-, kuulamis- ning liikumisoskuse toetamiseks on vähe saada. Kuulamisoskus on emakeelest erineva keele omandamisel ääretult oluline, sest mõistmisoskus saab alguses oskusest kuulata (Bloomfield *et al.*, 2010; Renukadevi, 2014). Kuulamisoskust ning sellest väljaarenevat mõistmisoskust saab toetada liikumismängude abil. Liikumismängud aitavad mõista mängu sisu ning reegleid ja laps peab tähelepanelikult kuulama (Tomlinson & Masuhara, 2009). Lapsi aga köidavad liikuvad tegevused, sest need on põnevad ja lõbusad ning seetõttu on nad motiveeritud teist keelt kuulama ja mõistma (Lakshmy Ady Kusumoriny & Anwar, 2017; Tuul *et al.*, 2008). Sellest tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks luua liikumismängudel põhinev õppematerjal muukeelsete laste

eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks, välja selgitada ekspertide hinnang õppematerjalile ning saada teada, milliseid muudatusi tuleks õppematerjali tõhustamiseks ekspertide hinnangul teha.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Muukeelne laps

Mõistetel muukeelsus ning muukeelne laps ei ole üht ning õiget teaduslikku definitsiooni. Cook ja Basetti (2011) määratlevad muukeelsust kui teadmist rohkem kui ühest keelest. Yip ja Matthews (2007) defineerivad muukeelset last kui last, kes on varajases lapsepõlves omandanud lisaks emakeelele ka vähemalt ühe teise keele. Käesoleva lõputöö raames on sobiv mõiste järgmine: muukeelne laps on laps, kes mõistab ning räägib rohkem kui üht keelt.

Muukeelne laps võib olla enda emakeelest erineva keele suhtes nii passiivne kui ka aktiivne. Aktiivne muukeelne laps saab aru ning kasutab teist keelt enese väljendamiseks samal ajal, kui passiivne muukeelne laps mõistab teiste poolt emakeelest erinevas keeles öeldut, kuid ise keelt enda verbaliseerimiseks ei kasuta (Fuertes & Licerias, 2018). Lisaks võivad olla muukeelse lapse emakeel ning teine keel kas tasakaalus või üks neist keeltest domineerib. Keeled on tasakaalus juhul, kui muukeelne laps saab neist aru ning kasutab võrdselt hästi. Tihti on ühe keele sisend väiksem kui teine (Espinosa, 2007; Moradi, 2014), mis tuleneb kodu- ning kogukonnakeele erinevustest ning kasutusalaadest. Sellisel juhul, kui laps kasutab igapäevaselt üht keelt tunduvalt rohkem kui teist, on üks keel domineeriv (Baker, 2005; Fuertes & Licerias, 2018; Rannut, 2003).

Kuna Eestis elab muukeelsetest inimestest kõige enam venelasi, siis on Eesti lasteaedades kõige rohkem eelkõige vene kodukeelega muukeelseid lapsi (Statistikaamet, 2021).

1.2 Muukeelse lapse teise keele omandamine

Muukeelne laps reeglina omandab teise keele, mitte ei õpi seda. Keele omandamine erineb õppimisest selle poolest, et see ei nõua teadlikku pingutust, sest kõrvale jäetakse grammatikareeglid, millele keskendutakse aga keele õppimisel. Lapsed ei pea võtma enda keeleõppe osas vastutust ega tundma pidevat muret teises keeles tehtud vigade pärast. Lisaks omandab laps teise keele lihtsasti (Bakhsh, 2016). Teist keelt on võimalik lihtsasti omandada siis, kui emakeel on selge, sest see annab ette teatava keelestruktuuri, millele võõrkeelt omandades toetuda (Espinosa, 2007). Teise keele omandamine algab selle kuulamisest (Drury, 2013; Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017).

Koolieelses eas toimub igasugune õppimine mänguliste tegevuste kaudu. Lapsed matkivad ning jäljendavad esialgu õpetajat (Laksmey Ady Kusumoriny & Anwar, 2017; Kärtner *et al.*, 2006; Mitte-eestlaste Integratsiooni..., 2006). See tähendab seda, et õpetaja on laste jaoks teadlik mudel ehk näidis ning laps õpibki uusi asju mudeldades (Laksmey Ady Kusumoriny & Anwar, 2017). Mäng pakub lastele põnevust, et rahuldada nende uudishimulikku olemust. Samuti annab mäng võimaluse end verbaalselt väljendada, tunnetada end ümbritsevat maailma ning leida lahendusi probleemidele, mis mängu käigus võivad esile kerkida (Tuul *et al.*, 2008).

Muukeelse lapse jaoks teise keele omandamisel võib esineda lapsel vaikne periood. Vaikseks perioodiks peetakse aega, mil laps kohaneb uue keelekeskkonnaga. Laps on ootamatult sattunud olukorda, kus tema ümber on uued inimesed, kes räägivad lapse jaoks võõrast keelt ning laps tunneb suutmatust hakkama saada enda emakeelt kõneledes. Vaikne periood on muukeelse lapse teise keele omandamise juures aga ülioluliseks etapiks. Sel ajal talletab ta teise keele kõla ning hääldused. Sellel perioodil on oluline lasta lapsel kohaneda ning mitte teda survestada teist keelt rääkima, kui laps selleks veel valmis pole (Drury, 2013; Espinosa, 2007; Rannut, 2003).

Muukeelsetele lastele tuleb luua hea ning pingevaba keelekeskkond, mis toetaks lapsi teise keele omandamisel (Duan, 2021; Cosar & Orhan, 2019). Õpetaja peab pakkuma muukeelsetele lastele rikkalikku, igapäevast ning mitmekülgset keelesisendit (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008; Tomlinson & Masuhara, 2009).

1.3 Muukeelse lapse mõistmisoskuse toetamisest

Mõistmisoskust võib defineerida kui kuuldu analüüsimist ning selle põhjal järelduste tegemist (Hallap & Padrik, 2020). Mõistmisoskuse üheks olulisemaks komponendiks on kuulamine. Kuulamine on aktiivne protsess, mille käigus tõlgendab inimene kuuldu ning annab sellele tähenduse. Kuulamine nõuab keskendumist ja teatavat pingutust, sest selle eesmärgiks on kuuldu aru saamine (Kärtner *et al.*, 2006). Lisaks kuulamisele kuuluvad mõistmisoskuse juurde ka sõnavara tundmine ning kuuldu põhjal järelduste tegemine ehk informatsiooni analüüsimine (Lepola *et al.*, 2016).

Kuulamisel on mõistmise ehk arusaamise juures väga oluline roll. Kuulamise protsess leiab ka aset enne seda, kui laps on võimeline end verbaalselt väljendama (Laksmey Ady Kusumoriny & Anwar, 2017). Võib öelda, et kuulamine ongi aluseks teiste keeleliste oskuste tekkimisel, nagu rääkimisel, lugemisel ning kirjutamisel. Erinevate sõnade hääldused, intonatsioon ning kõnerütm omandatakse samuti keele kuulamise tagajärjel, mis paneb aluse

edaspidisele kõnelemisele muukeelse lapse teises omandatavas keeles (Renukadevi, 2014). Hetkel, mil laps läbib vaikivat perioodi ning teises keeles verbaalselt veel ei suhtle, talletab ta samuti kuulamise kaudu teise keele hääldusi ning sõnavara (Drury, 2013; Espinosa, 2007). Lepola jt (2016) toovad enda uurimuse tulemuste põhjal, mis põhinesid soome laste lugemise mõistmisel, välja, et sõnavara tundmise juures mängib väga tugevalt rolli just kuulamisoskus. Koolieelses eas muukeelsed lapsed peavad eestikeelses lasteaias kuue- kuni seitsmeaastaselt mõistma lihtsamaid eestikeelseid sõnu ning väljendeid. Samuti peab laps ka ise suutma end lihtsamal eesti keeles väljendada (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Seega peab muukeelne laps omandama kuulamise teel esmavajaliku sõnavara, et õpetaja kõnet mõista ning seejärel suudab laps alles ise kuuldud teadmisi enda kõnes rakendada (Kärtner *et al.*, 2006).

Kuulamist mõjutavad mitmed tegurid, nagu akustika, motivatsioon ning kognitiivsed oskused. Akustika roll kuulatava kõne juures on ääretult oluline, sest sellest oleneb ka kuulaja motivatsioon kõnet enda jaoks tõlgendada. Keele mõistmist võib takistada näiteks olukord, kui laps kuulab võõra aktisendiga inimest rääkimas või taustmüra ruumis on liiga häiriv. See tähendab seda, et laps peab suulise kõne mõistmiseks rohkem pingutama, mis ei pruugi olla teist keelt omandavale lapsele jõukohane ning laps võib kaotada motivatsiooni üldse juttu edasi kuulata ning seda tõlgendada (Peelle, 2018). Halva kuuldavuse tõttu peab muukeelne laps rakendama ka suuremal määral enda kognitiivseid võimeid, et kuuldut mõista, kui ta oleks seda normaalse kuuldavuse juures teinud (Bloomfield *et al.*, 2010). Ühelt poolt on lapse proovile panek mürarikas ruumis positiivne, et laps peaks suulise kõne mõistmiseks rohkem pingutama, kuid kui lapse jaoks osutub olukord üle jõu käivaks, siis kaob sellega ka motivatsioon (Peelle, 2018).

Laps omandab kuulamise kaudu esmalt passiivse sõnavara, millest ta saab aru, kuid ise veel ei kasuta. Tavaliselt sisalduvad lastele tuntud ehk aktiivsed sõnad kindlas kontekstis. Muukeelse lapse teise keele arendamiseks tuleks kaasata lapse erinevaid meeli (näiteks kuulmine, nägemine, kompimine) (Lakshmy Ady Kusumoriny & Anwar, 2017; Mitte-eestlaste Integratsiooni..., 2006). Selleks, et laps üldse hakkaks kuuldust ning nähtust aru saama, peab õpetaja kasutama tegevuste läbiviimiseks näitlikke vahendeid (mänguasjad, pildid, videomaterjal), et tekitada lapsel seos eseme ning nimetuse vahel (Kärtner *et al.*, 2006).

Muukeelse lapse mõistmisoskuse arengut saab toetada erinevatel viisidel. Esiteks võiks õpetaja arendada laste kuulamisoskust erinevate liikumismängude kaudu, kus lastel tuleb olla tähelepanelik. Samuti peab õpetaja muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamiseks lastega rääkima ilma aktsiendita, et lapsed saaksid kuuldust aru ning neil ei kinnistuks vale

hääldus (Bloomfield *et al.*, 2010; Kärtner *et al.*, 2006). Laste jaoks on keeruline hoomata pikki ning mitmetest ideedest koosnevaid lauseid, mis tähendab seda, et õpetaja peab kasutama muukeelsete lastega suhtlemisel lühikesi lauseid, mis sisaldavad pigem vähem kui rohkem informatsiooni. Lisaks sellele on lastel raske kuulata liiga kiire tempoga kõnet, mis tähendab, et õpetaja peab valima muukeelsete laste toetamiseks sobiva kõne tempo, soovitatavalt aeglasema (Bloomfield *et al.*, 2010).

1.4 Liikumismängud muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamiseks

Liikumismängud on heaks viisiks, kuidas toetada muukeelsete laste eesti keele kui teise keele mõistmisoskust, sest sellest tegevusest saavad enamasti osa kõik lapsed. See tähendab seda, et ka need lapsed, kelle sõnavara on passiivne või nad alles läbivad vaikset perioodi, saavad mängudes kaasa lüüa. Erineval keelelisel tasemel olevad lapsed saavad liikumismängudes osaleda ühtmoodi seetõttu, et tegevustes kasutatakse palju näitlikke vahendeid, et toetada laste mõistmisoskust (Kärtner *et al.*, 2006; Tomlinson & Masuhara, 2009), kasutatakse ka liikumist, mis lapsi reeglina köidab (Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017) ning lapsed ei pea ise kaasa rääkima, kui nad selleks valmis pole (Rannut, 2003). Laps, kes näiteks läbib vaikset perioodi, mõistab liikumistegevuse kaudu siiski omandatavaid sõnu. Laps mõistab neid sõnu seetõttu, et liikumismängus käib kogu aeg mingi tegevus, mida õpetaja näitlikustab visuaalsete vahendite, intonatsiooni, žestide ning miimikaga (Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017). Olukord, kus laps saab füüsiliselt kaasa teha, ilma, et teda vaevaks stress teises keeles rääkimise ees, loob laste jaoks mugava ning turvalise keskkonna, kus nad soovivad ise aktiivselt kaasa tegutseda (Duan, 2021; Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017).

Muukeelsete laste teise keele õppimine toimub mängu kaudu (Kärtner *et al.*, 2006; Mitte-eestlaste Integratsiooni..., 2006), mistõttu on lapsed väga huvitatud sellest, et nad saaksid mängujuhendist ning -käigust aru (Tomlinson & Masuhara, 2009). Selline olukord on heaks eelduseks laste mõistmisoskuse arendamise juures, sest lastel on suur motivatsioon keelt omandada. Lapsed saavad liikumismängude kaudu omavahel lähedasemaks, mis annab muukeelsetele lastele suurema tõuke rääkida teises keeles, kasutades väga lihtsaid lauseid, et omavahel verbaalselt suhelda (Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017).

Mõistmisoskuse põhielementi - kuulamist, saab hästi lihtsalt arendada TPR-meetodi kaudu. TPR-meetod (*Total Physical Method*) on õpetamisviis, mis põhineb instruksioonide kuulamisel ning nende põhjal tegutsemisel. TPR-meetodi eesmärgiks on teise keele õppimine loomulikul viisil ning füüsilise tegevuse kaudu. Selle meetodi abil õpib laps kuulama ning omandab kuulamise kaudu sõnavara, sest laps saab kuuldut ka tegevuse kaudu rakendada, mis

kinnistab õpitava sõna tähendust (Duan, 2021; Laksmý Ady Kusumoriny & Anwar, 2017). Laps ei saa aga enne tegutseda, kui ta on mõistnud käskluse sisu ehk see meetod on väga hea, et arendada muukeelsete laste eesti keele kui teise keele mõistmisoskust. Meetodit on hea kasutada keeleõppe alguses, kui mõistmisoskus alles hakkab arenema, sest see ei nõua muukeelsetelt lastelt koheselt verbaalset keele kasutamist (Cosar & Orhan, 2019; Laksmý Ady Kusumoriny & Anwar, 2017). TPR-meetodi tegevused on tihti liikumistegevused, mis kaasavad ka erinevaid meeli. Meelte kasutamine arendab samuti mõistmisoskust, sest õpe on mitmekülgne ehk laps saab ise näiteks vaadelda, kuulata ning katsuda ning lapsel tekivad seosed (Laksmý Ady Kusumoriny & Anwar, 2017; Ruutmets & Saluveer, 2008). Meetodi rakendamise juures kasutatakse palju visuaalseid vahendeid, nagu pildid, sedelid ning füüsilised objektid, mis aitavad samuti lastel luua seoseid (Kärtner *et al.*, 2006).

1.5 Varasemad uuringud

Varasemalt on Saksamaal Duisburg-Esseni Ülikoolis tehtud uuring kombineeritud teise keele õpetamise ning kehaliste mängude kasutamise kohta teise keele õppimisel. Uuringu autor seadis hüpoteesi, et teise keele omandamine kehalise kasvatus tunni abil annab paremaid tulemusi kui teise keele omandamine tavapärase klassiruumis õppimise kaudu. Uuringu kestus oli neli kuud. Uuringus osalesid migrandid vanuses 6-11. Lastest moodustati kaks gruppi – kontrollgrupp ning sekkumisgrupp. Kontrollgrupp omandas teist keelt tavapärasel viisil klassiruumis. Sekkumisrühm omandas keelt aga kehalise tegevuse kaudu, spetsiaalsete sõnavara arengut toetavate mängude abil. Mõlemat gruppi eel- ning järeltestiti, et saada tulemused spetsiifilise sõnavara omandamise, keele mõistmise ning eessõnade kasutamise oskuse kohta. Sekkumisgrupi järeltesti tulemused olid spetsiifilise sõnavara omandamise ning keele mõistmises osas paremad kui kontrollgrupil. Eessõnade kasutamine oli kontrollgrupil aga tulemuslikum kui sekkumisgrupil. See võis tuleneda sellest, et sekkumisgrupi jaoks kasutatavas õppematerjal oli vaid üks liikumismäng eessõnade õpetamiseks ning ülejäänud mängud olid seotud sõnavara ning keele mõistmise arendamisega (Krüger, 2018).

Türgis viidi läbi sarnane uuring 6-aastaste lastega. Uuringu eesmärgiks oli selgitada välja TPR-meetodi tõhusus teise keele õppel. Uuring kestis kaheksa nädalat, millest esimene ning viimane nädal kulus eel- ning järeltestiks. Muukeelsed lapsed jaotati samuti kahte gruppi, milleks oli kontroll- ja sekkumisgrupp. Kontrollgrupis omandasid muukeelsed lapsed uut sõnavara klassiruumis kommunikeerimise teel. Sekkumisgrupis kasutati aga TPR-meetodil põhinevaid mängu ning tegevusi, kus laps saab olla aktiivne tegutseja. Tulemuste põhjal selgus, et sekkumisgrupis tegutsenud lapsed olid uue sõnavara omandamisel edukamad

kui kontrollgrupi muukeelsed lapsed (Cosar & Orhan, 2019). Uuringute tulemustest võib järeldada, et liikumine ning mängulisus teise keele õppimisel võib anda paremaid keelelisi tulemusi kui klassiruumis keele õppimine ilma liikumist pakkuvate tegevusteta.

Vaatamata suurele pingutusele, ei leitud ühtki Eestis läbi viidud uuringut, kus ilmneks liikuvuse ning keele mõistmisoskuse vaheline seos.

1.6 Õppematerjali koostamise kriteeriumid

Bakalaureusetöö raames luuakse õppematerjal, mille eesmärgiks on toetada muukeelsete laste eesti keele kui teise keele mõistmisoskust. Õppematerjal peab aga täitma oma hariduslikku eesmärki ning toetama muukeelseid lapsi emakeelest erineva keele õppe juures (Bi *et al.*, 2012). Seetõttu peab õppematerjal vastama kindlatele kriteeriumitele. Kriteeriumid, mis õppematerjalile seati on järgmised:

Mängulisus. Lapsed õpivad mängu kaudu ning seetõttu peab õppematerjal olema samuti lastepärane ning õppimist igati toetav (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008; Kärtner *et al.*, 2006; Mitte-eestlaste Integratsiooni..., 2006). Teise keele õppimine mänguliste tegevuste kaudu annab lastele võimaluse tunda õppeprotsessist naudingut, tekitab teise keele vastu huvi ja julgustab muukeelseid lapsi keelt kasutama (Bakhsh, 2016). Ehk lisaks sellele, et mäng on laste jaoks põnevust pakkuv (Tuul *et al.*, 2008), annab see ka emotsionaalselt ning vaimselt valmiduse õppida (Tomlinson & Masuhara, 2009).

Koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale vastavus. Riiklik õppekava sätestab õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid eesti keelt kui teist keelt kõnelevale lapsele. Õppekava annab õpetajale ette pidepunktid, mida arvesse võttes valmistatakse ette materjal ning ülesanded muukeelse lapse eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008; Kärtner *et al.*, 2006).

Laste huvidele ja arengule vastavus. Õppematerjalis sisalduvad tegevused peavad arvestama laste huvidega ning olema jõukohased (Kitsnik, 2018; Kärtner *et al.*, 2006). Huvi õpitava vastu suurendab laste tähelepanuvõimet ning nad osalevad õppetegevuses meelsasti (Bi *et al.*, 2012). Jõukohane õppetegevus annab lapsele võimaluse tunda edutunnet ning see omakorda suurendab motivatsiooni võõrkeelt omandada (Hallap & Padrik, 2020; Kärtner *et al.*, 2006). Koolieelses eas võiks alustada keeleõpet näiteks värvide, arvude, kehaosade, viisakusväljendite ning elusolendite tundma õppimisest (Ruutmets & Saluveer, 2008).

Tööjuhiste arusaadavus. Tööjuhised peavad olema sõnastatud lihtsas keeles ning arusaadavalt nii, et igaüks neid mõistaks (Kitsnik, 2018). Kui õpetaja ei saa juhistest aru, siis pole võimalik õppetegevust efektiivselt läbi viia. Juhul, kui lapsed ei mõista õpetaja antud

juhiseid, siis ei saavuta õpetaja ka oma eesmärgi õpetada lastele uut sõnavara. Sellisel juhul ei kasuta õpetaja aega otstarbekalt, lastel kaob kiirelt huvi ning neile pole õppetegevusest kasu (Bakhsh, 2016).

Eesmärgipärasus. Igal mängul, mis on koondatud õppematerjali, on oma kindel eesmärk. Mäng peab tagama iga lapse ning kogu rühma haridusliku edasiminekku ehk arengu (Bi *et al.*, 2012). Õppetegevuse eesmärgiks võib olla näiteks õpetada ja praktiseerida sõnavara ning arendada suhtlemisoskust (Bakhsh, 2016).

Loogiline ülesehitus ja terviklikkus. Kitsnik (2018) on toonud välja, et õppematerjal peab olema loogilise ülesehitusega ning moodustama ühtse terviku. See tähendab seda, et kõik õppematerjalis olevad tegevused on kirja pandud, järgides kindlat süsteemi. Lisaks peavad kõik õppematerjali osad olema omavahel seotud, moodustades terviku.

Liikumine ja mõistmisoskuse toetamine. Antud õppematerjali eesmärgiks on toetada muukeelsete laste eesti keele kui teise keele mõistmisoskust liikumismängude kaudu. Lapsed tüdinevad tegevustest kiiresti, mis ei paku neile piisavalt võimalust olla aktiivne. Õppemängudesse põimitud liikumine aitab muukeelsetel lastel olla ergas. Liikumismäng reeglina kindlustab laste osalemise õppetegevuses, sest lapsed naudivad liikuvaid tegevusi (Bakhsh, 2016; Duan, 2021; Laksmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017). Liikumistegevusteks sobib hästi ka TPR-meetod, mis toetab muukeelset last seetõttu, et laps ei pea kohe hakkama teises keeles kõnelema. Muukeelne laps esmalt kuulab, püüab kuuldu mõista ja sellest tulenevalt tegutseb ning sellele järgneb alles kõnelemisperiood (Cosar & Orhan, 2019). Liikumismängud toetavad muukeelsete laste eesti keele kui teise keele mõistmisoskust kindla konteksti ning näitlike vahendite kaudu (Kärtner *et al.*, 2006).

1.7 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Tutvudes muukeelsete laste toetamiseks loodud õppematerjaliga, selgus, et enamik loodud mängud on sõnavaramängud ning keeleõppe töölehed erinevatel teemadel (mina, kodu, puuviljad, juurviljad, värvid jne) baseeruva sõnavara õppimiseks. Näiteks on koostanud Eesti hariduse kompetentsikeskus Innove kogumiku, kust leiab erinevaid sõnavara arendavaid keeleõppemänge, mida muukeelsete lastega mängida (Innove, s.a.). Liikumismängude osakaal õppematerjalides on marginaalne. Eesti keele kui teise keele õpe koolieelses lasteasutuses peab olema mitmekesine ning hõlmama rütmilist liikumist, laulmist, käelist tegevust jms (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Seega on käesoleva uurimuse eesmärgiks luua liikumismängudel põhinev õppematerjal muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse

toetamiseks, välja selgitada ekspertide hinnang õppematerjalile ning saada teada, milliseid muudatusi tuleks õppematerjali tõhustamiseks ekspertide hinnangul teha.

Uurimisküsimused:

1. Millisel määral vastab õppematerjal järgmistele kriteeriumitele: mängulisus, riiklikule õppekavale vastavus, laste huvidele ja arengule vastavus, tööjuhiste arusaadavus, eesmärgipärasus, loogiline ülesehitus ja terviklikkus ning liikuvus ja mõistmisoskuse toetamine?
2. Kuidas hindavad lasteaiaõpetajad õppematerjali “Liikumismängud muukeelsetele lastele” muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks?
3. Milliseid muudatusi õppematerjali tõhustamiseks tuleks lasteaiaõpetajate soovitusel teha?

2. Metoodika

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgist tulenevalt koostati muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks õppematerjal. Valminud õppematerjal saadeti ekspertidele, kes õppematerjali rakendasid ning andsid sellele eksperthinnangu, täites ekspertankeedi. Järgnevalt antakse ülevaade uurimuse metoodikast. Eetikareegleid järgides on kõikidele ekspertidele tagatud anonüümsus.

2.1 Valim

Bakalaureusetöö valim oli ettekavatsetud ning sihipärane. See tähendab seda, et uurimuse jaoks valiti välja inimesed, kes on konkreetse temaatika suhtes kõige iseloomulikumad või ideaalsed küsitletavad (Rämmer, 2014). Valimist tulenevalt valiti uuritavateks lasteaiaõpetajad, kes igapäevaselt töötavad muukeelsete laste ehk sihtrühmaga, et saadav hinnang oleks võimalikult usaldusväärne. Lasteaiaõpetajaid nimetatakse edaspidi ekspertideks. Uuritavad ekspertõpetajad on kahest Tartu ja ühest Tallinna linna lasteaiast ning neid on kokku 4. Töö autor nimetab uurimuses osalenud ekspertõpetajaid järgnevalt Ekspert 1- Ekspert 4.

Ekspertide leidmiseks võttis töö autor e-kirja teel ühendust lasteaedade direktoritega, tutvustas neile lõputöö eesmärki ning palus selgitada välja, kes lasteaia õpetajatest on nõus uurimuses osalema. Lasteaia direktori käest saadi õpetajate kontaktid, kellele saadeti e-kirja teel õppematerjal ning ekspertankeet.

Tabel 1. Ekspertõpetajate taustandmed

Eksperti number	Muukeelsete lastega töötamise aeg aastates	Haridus
Ekspert 1	10	Kõrgharidus, Eelkoolipedagoogika täiendkoolitus
Ekspert 2	28	Kõrgharidus, alushariduse pedagoog
Ekspert 3	11	Kõrgharidus, alushariduse pedagoog
Ekspert 4	9	Kõrgharidus, alushariduse pedagoog

2.2 Õppematerjali koostamise etapid

Õppematerjali temaatika leidmine. Kui uurimuse jaoks olid leitud sobilikud eksperdid, siis selgitati välja, millisel temaatikal põhineva õppematerjali järgi on lasteaiaõpetajatel kõige enam puudus. Teemad, mida muukeelsete lastega töötavad õpetajad soovisid lastele liikumismängude kaudu õpetada, saadeti lõputöö autorile e-mailile vabas vormis kirjana. Üldteemaks valiti „Värvid“, kuid mängud sisaldavad lisaks ka loendamist, rühmitamist, hulga mõistet ning liikluse temaatikat.

Ideede leidmine ning kirjapanek. Enne õppematerjali koostamist tutvuti põhjalikult koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava peatükiga, milles käsitletakse eesti keelt kui teist keelt kõnelevate laste õppe- ja kasvatustegevuse eesmärke. Lisaks tutvuti erinevate liikumismängudega, mis sisaldasid endas üldtemaatikale vastavat sisu ning andsid ideid õppematerjali loomiseks. Iga leitud mängu idee pandi mõttekaardina kirja ning seda kohandati muukeelsete laste vajadustest lähtuvalt, arvestades seda, et lapsed õpivad esialgu pigem mitteverbaalsete tegevuste kaudu. Näiteks lisati sinna juurde näitlikke vahendeid muukeelse lapse eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks.

Õppematerjali kavandamine ning väljatöötamine. Kui esmased ideed olid kirja pandud, siis mõeldi, millises formaadis õppematerjal koostatakse. Leiti, et see võiks olla harjumuspärase tegevuskava vormis, et liikumismängude sisu ning õpetaja tegevus oleksid võimalikult täpselt lahti kirjutatud. Selleks, et saada aimu muukeelsete laste olemusest, kuidas nad eesti keelt kui teist keelt omandavad ning sellest, milliseid õppetegevusi lastega läbi viiakse, külastati keelekümbluslasteaia ühe- ning kahesuunalist keelekümblsruhha.

Õppematerjali katsetamine. Õppematerjal saadeti algsel kujul muukeelsete lastega töötavatele õpetajatele. Selleks pöördui abipalvega internetist leitavasse õpetajate gruppi ning

kaks õpetajat olid valmis õppematerjali muukeelsete lastega katsetama. Sain õpetajatelt esmase tagasiside tööjuhiste arusaadavuse ning materjali mängulisuse kohta.

Õppematerjali hindamine. Õppematerjal saadeti ekspertõpetajatele katsetamiseks ning hindamiseks. Hindamise jaoks koostati ekspertankeet, mis tuli ekspertidel tagasiside andmiseks täita. Ekspertankeedi koostamisel võeti aluseks Gerda Kallase, Birgit Habe ning Helene Kõivu loodud ekspertankeedid (Kallas, 2021; Habe, 2015; Kõiv, 2011).

2.3 Andmekogumine

Andmete kogumiseks kasutati eelnimetatud ekspertankeeti. Ekspertankeedi abil koguti andmeid ekspertõpetajate taustandmete kohta ning hinnangu saamiseks õppematerjalile. Ekspertankeet saadeti ekspertõpetajatele e-kirja teel. Ankeedile vastati vabatahtlikult ning anonüümselt.

Ekspertankeedis oli kokku 16 küsimust. 1-4 küsimuse kaudu koguti ekspertõpetajate kohta vajalikku taustinformatsiooni. Küsimused 5-13 olid üldised küsimused õppematerjalile seatud kriteeriumite hindamiseks. Üldistele küsimustele vastuse saamiseks kasutati Likerti skaalat. Skaala on 4-palline, millest 1 märkis vastust „Jah“, 2 vastust „Pigem jah“, 3 vastust „Ei“ ning 4 märkis vastust „Pigem ei“. Küsimus 14 oli seotud konkreetsete liikumismängude hindamisega, mille puhul said ekspertõpetajad jätta kommentaare selle kohta, mida mängudes nende hinnangul tuleks muuta ning kuidas. 15nda küsimuse abil kogutakse informatsiooni õppematerjali edaspidise võimaliku kasutamise kohta ekspertõpetajate poolt. Küsimuses 16 saavad ekspertõpetajad jätta õppematerjali kohta veel häid mõtteid, et õppematerjali paremaks muuta.

Lisaks ekspertankeedile viidi ekspertõpetajatega neile sobival ajal läbi poolstruktureeritud intervjuu, mille kestus oli kuni 45 minutit. Intervjuu salvestati ekspertide nõusolekul hilisema transkripteerimise eesmärgil. Intervjuu oli anonüümne, mis tähendab seda, et ekspertide nimed asendati pseudonüümiga „Ekspert“.

2.4 Andmeanalüüs

Kogutud andmeid analüüsiti nii kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt.

Kvalitatiivselt analüüsiti ekspertõpetajate hinnangut õppematerjalile muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks ning soovitusi õppematerjali tõhustamiseks. Kvalitatiivse sisuanalüüsiga analüüsiti saadud tulemusi manuaalselt, keskendudes teksti olulistele tähendustele. Tähenduslikud tekstilõigud kodeeriti märksõnade või fraasidena.

Kolm päeva peale esmast kodeerimist tehti korduskodeerimine, mille käigus lisati mõned uued koodid. Koodid jaotati pea- ning alakategooriatesse.

Kvantitatiivselt analüüsiti ekspertõpetajate hinnangut õppematerjali kriteeriumitele. Tulemuste esitamiseks arvutati aritmeetiline keskmine ning protsendid. Tulemused esitatakse allpool tabelina.

3. Tulemused

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on luua liikumismängudel põhinev õppematerjal muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks, välja selgitada ekspertide hinnang õppematerjalile ning saada teada, milliseid muudatusi tuleks õppematerjali tõhustamiseks ekspertide hinnangul teha.

Õppematerjali vastavus määratud kriteeriumitele

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, millisel määral vastab õppematerjal järgmistele kriteeriumitele: mängulisus, riiklikule õppekavale, laste huvidele ja arengule vastavus, tööjuhiste arusaadavus, eesmärgipärasus, loogiline ülesehitus, terviklikkus, liikuvus ja mõistmisoskuse toetamine. Õppematerjali hinnati ekspertide poolt kõrgelt, mida kinnitab aritmeetiline keskmine. Enim nõustusid eksperdid väidetega, et õppematerjal on mänguline, õppematerjal vastab riiklikule õppekavale, õppematerjalis olevad tööjuhised on arusaadavad, õppematerjali ülesehitus on loogiline, õppematerjal moodustab terviku, õppematerjal võimaldab lastel liikuda ning õppematerjal toetab muukeelse lapse eesti keele mõistmisoskust. Kõige vähem nõustusid eksperdid väidetega, et õppematerjal on laste huvidele ja arengule vastav ning eesmärgipärane.

Tabel 2. Ekspertide hinnang õppematerjalile

		1 - Jah	2 - Pigem jah	3 - Ei	4 - Pigem ei	Keskmine
Õppematerjal on mänguline.	Vastanute osakaal	4 100%	0 0%	0 0%	0 0%	1
Õppematerjal vastab riiklikule õppekavale.	Vastanute osakaal	4 100%	0 0%	0 0%	0 0%	1
Õppematerjal on laste huvidele ja arengule vastav	Vastanute osakaal	2 50%	2 50%	0 0%	0 0%	1,5
Õppematerjalis olevad tööjuhised on arusaadavad	Vastanute osakaal	4 100%	0 0%	0 0%	0 0%	1
Õppematerjal on eesmärgipärane	Vastanute osakaal	2 50%	2 50%	0 0%	0 0%	1,5
Õppematerjali ülesehitus on loogiline	Vastanute osakaal	4 100%	0 0%	0 0%	0 0%	1
Õppematerjal moodustab terviku	Vastanute osakaal	4 100%	0 0%	0 0%	0 0%	1
Õppematerjal võimaldab lastel liikuda	Vastanute osakaal	4 100%	0 0%	0 0%	0 0%	1
Õppematerjal toetab muukeelse lapse eesti keele mõistmisoskust	Vastanute osakaal	4 100%	0 0%	0 0%	0 0%	1

Ekspertide üldine hinnang õppematerjalile

Intervjuudest saadud vastuste põhjal ilmnes, et õppematerjali temaatika oli ekspertide 1 ja 2 sõnul hästi valitud, sest see on üks esimesi temaatikaid, millega muukeelsete laste teise keele omandamisel alustatakse. Ekspert 3 ja 4 tõid samuti välja, et temaatika on hästi valitud ning lastele meeldib värvidega mängida.

Värvide teema tuleb alati kohe sisse keeleõppes, ükskõik, mis vanuses lapsed on. See on niisugune tavaline teema, mis käib läbi kõikide aastate (E1).

Küsimustiku vastustest leiti, et õppematerjal on väga põhjalik ning arusaadava ülesehitusega, mis võimaldas ekspertidel materjali tõhusalt kasutada.

Iga samm ja tegevus oli lahti kirjutatud, et väga hea oli ette kujutada, mida õpetaja peab tegema, mida lastelt eeldatakse ja kuhu ideaalis jõuda soovitakse (E1).

Hästi konkreetselt oli välja toodud õpetaja ja lapse tegevus, erinevad osad, eesmärgid ja vahendid (E4).

Ekspert 2 lisas, et tema on pika tööstaažiga lasteaednik ning temale pole juhiseid tegelikult vaja.

Alustavale õpetajale on juhised väga olulised, et kuidas mängu alustada jne (E2).

Samuti tõid eksperdid 2 ja 3 välja selle, et neile meeldisid materjalis välja toodud keelenäidised õpetajale, kuidas muukeelsetele laste mängu sisu selgitada ning fraasid, mida muukeelsetele lastele püüti liikumismängude käigus õpetada.

Mulle meeldis, et seal on fraasid, millele on oluline tähelepanu pöörata. Kui on ainult vene lapsed, siis need fraasid on väga head, sest muidu nad kuulevad ainult minult seda keelenäidet, mitte üksteiselt (E2).

Kõik eksperdid tõid välja aspekti, et õppematerjal võimaldab muukeelsetel lastel olla aktiivne ning liikumine tekitab neis huvi.

Aktiivse õppimise pärast ma kiidan seda materjali. Hea, et see on olemas, et saab tõusta pingi pealt püsti, sest kui sul on kaksteist last ja sa pead sõnu õpetama ning seda üht sõna tohutult korrutama, siis lapsed väsivad (E2).

Hinnati seda, et lapsed saavad olla liikumismängudes aktiivsed tegutsejad, mistõttu kinnistub õpitav paremini.

Lastele meeldib liikuda, mistõttu olid nad mängudest huvitatud, et ei peaks laua taga istuma ja seal õppima. Ma alati hindan seda, kui lapsed saavad ise midagi teha läbi liikumise, laulu, õuesõppe, sest kui nad ise kogevad, siis kinnistub õpitav paremini (E4).

Ekspersedid 1,2 ja 3 leidsid, et liikumismängud on üsna sarnased mängudele, mida nad ka ise on lastega varem mänginud. Ekspert 3 avaldas soovi lisada õppematerjal enda lasteaia ühiskausta, et kõik õpetajad, kellel on soov, saaksid materjali muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks kasutada. Õpetajale anti õppematerjali koostaja poolt luba seda ühiskaustas avaldada.

Ekspertide hinnang õppematerjalile muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamisest lähtuvalt

Teise uurimisküsimusega sooviti välja selgitada kuidas hindavad lasteaiaõpetajad õppematerjali “Liikumismängud muukeelsetele lastele” muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks.

Küsitletavad eksperdid tõid nii ekspertankeedis kui ka intervjuus välja, et liikumismängudel põhinev õppematerjal toetab muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust. Intervjuude tulemusena selgus, et ekspertide arvates toetasid kõige enam muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust näitlikud vahendid ning õpetaja tegevus. Eksperdid 1 ja 2 tõid välja, et õpetaja peab olema ise initsiatiivikas ja hea näitleja, et lapsi kaasa tõmmata ning nende mõistmisoskust seeläbi toetada. Lisaks sellele tõi ekspert 2 välja, et tema kasutas muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamiseks ka miimikat ning žeste.

Mõistmisoskuse toetamine näitlike vahendite abil. *Näitlikud vahendid toetasid laste*

mõistmisoskust oma värviga. Kui sa näitad lapsele punast palli ja ütled, et see on punane, siis ta saab sellest palju paremini aru, kui selgitada talle sõnadega, missugune on punane värv (E1).

Kui lapsel on konkreetset värvi asi käes ja ta peab seda nimetama, siis see aitab väga mõistmisoskusele kaasa (E3).

Mõistmisoskuse toetamine õpetaja tegevuse abil. *Kindlasti ettenäitamise ja näitlikustamine*

on muukeelsete laste puhul vajalik, et laps saaks aru, kuidas mäng käib ja mida peab tegema. Samuti tekib juba õpetajat kuulates sõnavara, mida mängudes kasutatakse (E1).

Lisaks tõi ekspert 2 välja, et tema toetab muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust žestidega.

Mina kasutan hästi palju pea raputamist. Näiteks palun lapsel tuua kollase palli, aga ta toob sinise. Ma raputan pead ja ütlen „kollane“. Näitan kollasele pallile nii kaua, kuni ta aru saab, et mitte sinine, vaid kollane (E2).

Mõistmisoskuse toetamine koostegutsemise abil. Mitmed eksperdid lisasid eelnevatele

mõistmisoskust toetavatele teguritele selle, et muukeelsed lapsed toetavad vastastikku üksteise eesti keele mõistmisoskust.

Oli näha, et lapsed, kes muidu ei ole väga altid rääkima, olid jutukamad, kui naaber või sõber kõrval midagi rääkis või kordas (E3).

Toodi välja, et mängud, kus oli võimalik teha koostööd, toetasid laste mõistmisoskust.

Laste omavaheline koostöö toetas nende mõistmisoskust, sest nad pidid ka mängu ajal omavahel rääkima (E4).

Mõistmisoskuse toetamine liikumismängude sisu abil. Ekspertid 3 ja 4 tõid välja, et

õppematerjali sisu on igapäevane, mis toetab samuti muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust, sest nad puutuvad sellega paratamatult iga päev kokku.

Mängude sisu toetas mõistmisoskust,

sest see on igapäevane - värvid, valgusfoor, loendamine. Need on igal pool lapse ümber, mistõttu on see hõlpsasti mõistetav neile (E3).

Ekspertide soovitud õppematerjali muutmiseks

Kolmanda uurimisküsimuse abil sooviti teada saada milliseid muudatusi õppematerjali tõhustamiseks tuleks lasteaiatõpetajate soovitusel teha.

Ekspertid 2 ja 3 ei osanud midagi välja tuua, mida tuleks õppematerjali puhul muuta, sest nende arvates on materjal muukeelsetele lastele igati sobilik. Sisuanalüüsi käigus selgus, et õppematerjal on kohandatav, sest see ei ole loodud kindlale vanusegrupile ning iga õpetaja saab ise teha mõningaid muudatusi lähtuvalt muukeelsete laste grupi vajadustest (vanus, areng).

Kui mul on vanemad lapsed, siis ma võtan rohkem värve ja rohkem sõnu. See on kohandatav materjal ükskõik, mis vanuseastmele. Kui mul on kaheaastased, siis ma võtan sellest materjalist hoopis midagi muud ja teen ta pisikesteks tükkideks (E2).

Ma arvan, et õpetaja saab vastavalt lastele seda materjali ise keerukamaks teha (E4).

Ekspert 4 tõi õppematerjali juures välja mõned keelelised korrektuurid. Näiteks ilmnis, et ühes kohas oli üleliigne sõna, millele lauset ei järgnenud. Samuti tõi ekspert välja kohad, mis peaksid olema suure algustähega. Lõputöö autor võttis eksperdi antud soovitud arvesse ning viis muudatused õppematerjalis sisse, et see oleks keeleliselt korrektne.

Ekspert 1 tõi välja ühe paranduse, mille ta mängus „Valgusfoor“ teeks, et muuta mängus olevad väljendid terviklikumaks. Initsiatiiv väljendite muutmiseks tuli eksperdi sõnul mängus osalenud muukeelsete laste poolt. Parandus viidi lõputöö autori poolt sisse, et mängu käigus oleks muukeelsetel lastel võimalik kasutada terviklikke väljendeid, millel on alus ja öeldis.

Terviklike väljendite kasutamine mõistmisoskuse toetamiseks. *Seal mängus oli, et kollane*

tuli, ootan, punane tuli, seisan. Lapsed hakkasid omal algatusel ütleva punane tuli, mina seisan, kollane tuli, mina ootan, mis tegi selle väljendi terviklikumaks. Minule see väga meeldis, et nemad ise formuleerisid lause (E1).

Järgnevalt tuuakse välja ekspertide soovitud mängude läbiviimiseks.

Ekspertide 1, 2 ja 3 vastustest ilmnis, et mängu on parem mängida väiksema lastegrupiga. Peamiseks põhjuseks toodi see, et lapsed ei jõua mängudes oodata enda sõnalist osa, kui lapsi on liiga palju ning seetõttu nad väsivad kiiresti. Soovitus lisati lõputöö autori poolt ka õppematerjali juhendisse, et tulevased õppematerjali kasutajad saaksid sellega arvestada ning mängud kulgeksid sujuvamalt.

Väikeses grupis liikumismängude mängimine mõistmisoskuse toetamiseks. *Kui sul on erineva tasemega lapsed ja sa ühele seletad, siis ongi nii, et kiiresti tekib selline olukord, kus ärksamad lapsed võivad ammu ära tüdineda. Seepärast ma teen teatud asjad väikese grupiga (E2).*

Lisati, et väiksema grupiga mängude läbiviimine toetas mängude sujuvat kulgemist.

Kui ma neid mängu viisin väikese lastegrupiga läbi, siis oli mängu kulg väga sujuv.

Kui teha suure lastegrupiga, 20 last näiteks, ja kui iga laps peab hakkama sõnastama, mitu palli ja mis värvi tal on, siis hakkab teistel igav (E3).

Ekspertid 1 ja 2 toonitasid, et korduste olulisus liikumismängude läbiviimisel on väga oluline. Ekspert 1 tõi välja, et korduste abil on lapsed juba teadlikumad, et neilt eeldatakse mängudes sõnalist osa ning et nad ei keskenduks mängus ainult liikumist võimaldavale osale. Õppematerjali juhendisse soovitus ei lisatud, sest töö autor arvab, et iga õpetaja peab ise enda laste puhul tundma, kas ja kui palju tuleb mängu korrata, et lastel õpitav kinnistuks. Lisaks on õppematerjal üles ehitatud nii, et kindlaid väljendeid korratakse ka erinevate mängude jooksul.

Kordused mõistmisoskuse toetamiseks. *Soovitan mängu mängida korduvalt, sest lapsele meeldivad kordused. Kui ta juba teab, mis tuleb, siis see annab talle ka kindlustunde ja ta teab, et lõpus tuleb natukene oodata enda järjekorda (E1).*

4. Arutelu

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli luua liikumismängudel põhinev õppematerjal muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks, välja selgitada ekspertide hinnang õppematerjalile ning saada teada, milliseid muudatusi tuleks õppematerjali tõhustamiseks ekspertide hinnangul teha. Eesmärkide täituvuse hindamiseks püstitati kolm uurimisküsimust.

Esimese uurimisküsimusega sooviti saada teada, millisel määral vastab õppematerjal järgmistele kriteeriumitele: mängulisus, riiklikule õppekavale, laste huvidele ja arengule vastavus, tööjuhiste arusaadavus, eesmärgipärasus, loogiline ülesehitus ja terviklikkus ning liikuvus ja mõistmisoskuse toetamine. Ekspertid hindasid õppematerjali kriteeriumitele vastavust peale õppematerjaliga põhjalikku tutvumist ning liikumismängude katsetamist. Ekspertid hindasid õppematerjali kõrgelt. Enamik küsitletavaid arvasid, et õppematerjal vastab täielikult kõikidele seatud kriteeriumitele.

Esimeseks kriteeriumiks oli *mängulisus*. Ekspertid nõustusid väitega, et õppematerjal on mänguline. Ekspertid seostasid õppematerjali mängulisust eelkõige võimalusega tegevuste käigus liikuda. Mitmed autorid on samuti välja toonud, et koolieelses eas õpivad lapsed läbi

mängu, sest see on nende loomulik teadmiste omandamise viis (Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017; Kärtner *et al.*, 2006). Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) on samal seisukohal, et koolieelses eas toimub lastel õppimine mängulise tegevuse kaudu. Sellest saab järeldada, et liikumismängude kaudu eesti keele mõistmisoskuse toetamine on tõhus, sest mängud võimaldavad lastel olla üheaegselt aktiivsed ning toetada nende eesti keele mõistmisoskust.

Teiseks kriteeriumiks oli *riiklikule õppekavale vastavus*. Küsitletavad eksperdid nõustusid, et antud kriteerium on õppematerjali puhul täidetud. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) toob välja, et muukeelsete laste eesti keele kui teise keele õpetamisel on oluline pöörata tähelepanu näitlike vahendite, liikumise, muusika jms kasutamisele. Kõik eelnevad aspektid olid õppematerjalis välja toodud, mille põhjal võib öelda, et õppematerjal vastab riiklikule õppekavale.

Kolmandaks kriteeriumiks oli *laste huvidele ja arengule vastavus*. Väitega nõustuti osaliselt, sest õppematerjali juures pole toodud välja kindlat vanuseastet ning lastele, kes värve ning loendamist oskavad väga hästi, võivad mängud osutada liiga lihtsaks. Mängud, mis ei võimalda lastel piisavalt pingutada ning ei vasta nende huvidele, ei tekita motivatsiooni teist keelt omandada (Hallap & Padrik, 2020; Kärtner *et al.*, 2006). Sama väidet kinnitavad ka Bakhsh (2016), Duan (2021), Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar (2017) ja Kitsnik (2018). Seega saab öelda, et liikumismängude koostamise juures tuleb alati aluseks võtta just laste huvid ning arengutase. Vastasel juhul ei võta lapsed tegevustest osa ning nende arengus ei toimu edasiminekut. Kui mäng vastab lapse huvidele, aga pole arengule vastav ning ta võtab sellest osa, siis on võimalik õpitud vähemalt kinnistada. Kinnistamisel on oluline roll keeleõppes (Kärtner *et al.*, 2006). Koolieelses eas on soovituslik alustada keeleõpet ning mõistmisoskuse toetamist järgnevatel teemadel: värvid, arvud, kehaosad, viisakusväljendid ning elusolendid, sest tavapäraselt on need teemad laste jaoks huvitavad ning emakeeles suure tõenäosusega omandatud (Ruutmets & Saluveer, 2008).

Neljandaks kriteeriumiks oli *tööjuhiste arusaadavus*. Küsitletavad eksperdid tõid välja, et õppematerjal vastab täielikult antud kriteeriumile. Eksperdid lisasid, et neile meeldis materjali juures just see, et tööjuhised olid detailselt lahti kirjutatud. Sama mõtet toetab ka Kitsnik (2018), lisades et õppematerjali kasutamine algab selle mõistmisest ehk kõik juhised peavad olema konkreetseid, üheselt mõistetavad ning lihtsas keeles. Bakhsh (2016) toob välja, et lastele antavad mängujuhised peavad olema lihtsad ja arusaadavad. Toetudes ekspertide kommentaaridele ning kirjandusele, saab järeldada, et õppematerjal peab olema õpetajale piisavalt arusaadav ning täpne, et oleks võimalik lastele mängu õpetada.

Viiendaks kriteeriumiks oli *eesmärgipärasus*. Eksperdid nõustusid väitega osaliselt, sest nende sõnul said küll eesmärgid täidetud, kuid need olid osade laste jaoks väga lihtsasti saavutatavad. Kirjandusest selgub, et mängudele seatavad eesmärgid peavad olema sellised, et need tagaksid kogu rühma haridusliku edasimineku (Bi *et al.*, 2012). Lõputöö autor nõustub samuti, et on oluline, et eesmärgid oleksid täidetavad ning annaksid võimaluse lastel areneda. Kuna tegemist pole kindlale vanusegrupile loodud materjaliga, siis võib eeldada, et iga õpetaja, kes tulevikus õppematerjali soovib kasutada, valib mängud just laste arengutaset ning arengule vastavaid eesmäärke arvesse võttes.

Kuuendaks kriteeriumiks oli *loogiline ülesehitus ja terviklikkus*. Kõik eksperdid nõustusid väitega, et õppematerjal on loogiliselt üles ehitatud ning terviklik. Ilmnes, et materjali oli väga mugav kasutada ning selle ülesehitus on loogiline. Kitsnik (2018) lisab, et õppematerjali kirjapanekul tuleb kasutada ühtset süsteemi, et selle kasutamine oleks mugav. Samuti peavad kõik õppematerjali osad olema omavahel seotud, et materjal oleks terviklik. Sellest tulenevalt saab järeldada, et õppematerjali mugavaks kasutamiseks peab see olema loogiline ning lihtsasti hoomatav.

Seitsmendaks ehk viimaseks kriteeriumiks oli *liikumine ja mõistmisoskuse toetamine*. Kõik eksperdid nõustusid väidetega, et õppematerjal võimaldab muukeelsetel lastel piisavalt liikuda ning toetab laste eesti keele mõistmisoskust. Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar (2017) ja Bakhsh (2016) jagavad mõtet, et lapsed väsivad tegevustest üsna ruttu, kui need ei võimalda lastel olla aktiivsed. Liikumine aga hoiab meeletu erksana, mistõttu suudavad lapsed liikumistegevustele kauem keskenduda kui laua taga õppimisele. Samal seisukohal on ka Duan (2021), kes toob samuti välja, et lastel on keeruline pikalt õppetegevusele keskenduda, mistõttu peaksid nad saama rohkem liikuda, mida nad ka naudivad. Liikumismängud toetavad ekspertide arvates muukeelsete laste mõistmisoskust eelkõige näitlike vahendite, õpetaja tegevuse, üksteise toetamise ning igapäevase sisu abil. Kirjandusest ilmneb samuti, et muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks tuleb kasutada näitlikke vahendeid, miimikat ning žeste. Lapsi toetab mängude kontekst, mis on neile tuttav ning igapäevane (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008; Kärtner *et al.*, 2006; Tomlinson & Masuhara, 2009). Lisaks tuuakse välja, et lapsed õpivad koos tegutsedes ning omavahel suheldes (Kärtner *et al.*, 2006). Seega on alust arvata, et liikumismängud toetavad muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust nii sisu, näitlike vahendite kui ka liikumise võimaluse poolest.

Teise uurimisküsimusega sooviti teada, kuidas hindavad lasteaiaõpetajad õppematerjali “Liikumismängud muukeelsetele lastele” muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks. Eksperdid hindasid õppematerjali kõrgelt. Toodi välja mitmeid

aspekte, mis materjali puhul toetasid muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust. Näiteks toodi välja, et ilma näitlikustamata pole võimalik muukeelsetele lastele eesti keelt õpetada, mistõttu olid näitlikud vahendid ning õpetaja demonstratiivne tegevus mängude õpetamiseks vajalikud. Duan (2021), Laksmý Ady Kusumoriny & Anwar (2017) ja Kärtner jt (2006) on seisukohal, et muukeelsete laste esimene etapp, et teist keelt mõista, on jälgendamine. Võib järeldada, et liikumismängud on vajalikud muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamiseks, sest mängudes pidid lapsed pidevalt jälgendama õpetaja tegevust ning seetõttu said ka aru, mida mängus teha tuleb.

Intervjuus toodi välja ka see, et muukeelsetele lastele (vene kodukeelega) öeldakse ette sõnu vene keeles, et nende mõistmisoskust toetada. See läheb aga vastuollu printsiibiga üks inimene-üks keel. Mitmed autorid on välja toonud, et lapsega peab rääkima alati ühes keeles, et lapsel tekiks harjumus, kellega ja mis keeles suhelda. Vastasel juhul satub laps segadusse, kui täiskasvanu pidevalt suhtluskeelt vahetab (Baker, 2005; Katermina & Logutenkova, 2020). Ekspert tõi välja, et tema käe all õppinud muukeelsed lapsed on samal tasemel eesti keele omandanud kui muukeelsed lapsed, kellega räägitakse vaid eesti keeles. Lõputöö autor on seisukohal, et muukeelsete lastega rääkimiseks tuleb valida kindel keel, kuid mõne üksiku sõna tõlkimine mõistmisoskuse toetamiseks on tolereeritav. Juhul kui käepärast pole ühtki näitlikku vahendit, mille abil lapsele sõna eesti keeles selgitada, siis on see mõistetav käitumine, et sõna tõlgitakse. Siiski toob lõputöö autor välja, et koostatud õppematerjalis on muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamiseks mängudel kindel kontekst ning liikumine, mistõttu pole tõlkimine hädavajalik.

Lisaks tõid eksperdid välja selle, et laste eesti keele mõistmisoskust toetas koostegutsemine ning mängude sisu, mis oli laste jaoks tuttav. Lõputöö autori jaoks oli üllatav, et üheks mõistmisoskust toetavaks elemendiks liikumismängude kaudu oli ka laste toetus üksteisele. Duan (2021) tõi ekspertidega välja sarnase mõtte, et kui lapsed saavad koos mängida ja suhelda, siis areneb nende mõistmisoskus ning ka sotsiaalsed oskused. Samuti aitab laste jaoks huvitav ning nende elu puudutav mängu sisu toetada nende mõistmisoskust (Duan, 2021; Tomlinson & Masuhara, 2009). Kärtner jt (2006) on sarnasel seisukohal ning lisab, et koostegutsemine on teatud vanuses muukeelsetel lastel lausa vajalik. Ekspertide kommentaaridest ning kirjandusest tulenevalt võib väita, et laste jaoks on oluline, et nad saaksid mängudes koos tegutseda, mistõttu oleksid võinud lõputöö autori koostatud liikumismängud sisaldada veel rohkem koostegutsemist. Ühest küljest arendab see laste koostööoskust ja suhtlemist ning teisest küljest on laste jaoks kindlam tunne kellegagi koos tegutseda, mille käigus toetatakse üksteise mõistmisoskust. Lapsed on teineteisele eeskujuks

sellega, et üks laps võib mõista mängu sisu paremini kui teine ning positiivse õpikogemusega lapsed matkivad aktiivselt üksteise tegevust (Kärtner *et al.*, 2006).

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti teada saada, milliseid muudatusi õppematerjali tõhustamiseks tuleks lasteaiaõpetajate soovitusel teha. Eksperdid tõid välja mõned konkreetset soovitusi õppematerjali muutmiseks. Esimeseks soovitusena oli keeleliste korrektuuride tegemine, mille lõputöö autor õppematerjalis sisse viis, et materjal oleks usaldusväärsem. Kitsnik (2018) viitab samuti sellele, et õppematerjal ei tohiks esineda märgatavaid keelelisi vigu. Teiseks soovitusena oli ühes mängus olevate väljendite terviklikumaks muutmine, mille ajend tuli muukeelsetelt lastelt endilt. Terviklike lausete moodustamine liikumismängudes annab aluse sellele, et lapsed suudavad ka tulevikus ise formuleerida lause, kus on olemas alus ning öeldis ehk osatakse moodustada korrektse ülesehitusega terviklik lause (Hallap & Padrik, 2020). Kärtner jt (2006) on arvamusel, et muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamiseks ning sõnavara laiendamiseks on mõttekas õpetada terviklikke väljendeid, mitte üksikuid sõnu. Lõputöö autor võttis soovitusena samuti arvesse ning tegi õppematerjalis muudatuse, sest materjal oli mõeldud muukeelsetele lastele ning autor lähtub laste vajadustest. Lõputöö autor on seisukohal, et kui liikumismängude kaudu on lisaks mõistmisoskuse toetamisele ka võimalik õpetada muukeelsete lastele lausete moodustamise põhimõtet, siis kindlasti tuleb seda teha.

Rohkem soovitusi muudatuste tegemiseks ekspertidelt ei tulnud, sest nende sõnul on tegemist kohandatava materjaliga, mida iga õpetaja saab vastavalt muukeelsete laste vajadustele lihtsustada või raskendada. Siiski tuli õppematerjali läbiviimisele kaks soovitusi. Esimeseks soovitusena oli liikumismänge mängida väiksema grupiga, et lastel sõnalist osa oodates igav ei hakkaks. Kirjandus ühtib lõputöö uuringu tulemustega, lisades, et liikumismänge on tõhusam mängida väiksema grupi lastega, et õpetajal oleks võimalik kõiki lapsi piisavalt toetada (Chen, 2009). Kui lapsed peavad enda järjekorda kaua ootama, siis lisaks igavusele nad väsivad (Sopanen, 2022). See tuleneb sellest, et lastel on lühiajaline tähelepanu (Bakhsh, 2016; Kärtner *et al.*, 2006). Lõputöö autor järeldab, et liikumismänge on tõhusam mängida väiksema grupi lastega, et igapäev oleks võimalik areneda ning õpetaja saaks toetada muukeelsete laste mõistmisoskust. Soovitus lisati lõputöö autori poolt ka õppematerjali juhendisse, et õpetajad, kes materjali kasutavad, saaksid sellega arvestada.

Teiseks soovitusena oli mängude mitmeid kordi läbimängimine, et lapsed juba teaksid, et neid ootab ees lisaks liikumisele ka sõnaline osa. Kirjandusest selgub samuti, et kordamine on muukeelsete laste teise keele omandamise juures väga oluline, et liikumismängude kaudu laste mõistmisoskust toetada (Bakhsh, 2016; Kärtner *et al.*, 2006). Lõputöö autor soovitus

õppematerjali ei lisanud, sest õppematerjalis on tema meelest piisavalt palju kordusi muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamiseks läbi liikumise. Seega võib väita, et kordused õppematerjalis on väga olulised, kuid see, mitu korda üht mängu läbi mängitakse, on õpetaja enda tunnetada.

Bakalaureusetööst on kindlasti kasu muukeelsete lastega tegutsevatele lasteaiaõpetajatele, sest liikumismängudel põhinevat õppematerjali, mis oleks suunatud muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamiseks, pole Eestis teadaolevalt varem loodud. Lisaks on saadud tulemustest kasu ka lõputöö autorile, et arvestada saadud kogemusi lasteaiaõpetajana. Töö piiranguks võib pidada lõputöö autori vähest kogemust intervjuerimisel. Edaspidi saab liikumismängude kohta küsida arvamust muukeelsetelt lastelt, et mängu veelgi täiendada.

Tänuõnad

Lõputöö autor tänab juhendajat asjalike soovitude ning toetuse eest lõputöö kirjutamisel. Lisaks tänab autor eksperte, kes lõputöö valmimisel osalesid ning andsid tagasisidet õppematerjali kohta. Väga oluline oli lõputöö autori jaoks ka tema perekonna toetus.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Tuuli Saar

/Allkirjastatud digitaalselt/

Kuupäev: 22.05.2022

Kasutatud kirjandus

- Baker, C. (2005). *Kakskeelne laps*. Haridus- ja Teadusministeerium. El Paradiso
- Bakhsh, S. A. (2016). Using Games as a Tool in Teaching Vocabulary to Young Learners. *English language teaching*, 9(7), 120-128.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1101751.pdf>
- Bi, T., Shi, Y., & Yang, W. (2012). *Research on Development of Educational Games*.
<https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?arnumber=6202030>
- Bloomfield, A., Wayland, S. C., Rhoades, E., Blodgett, A., Linck, J., & Ross, S. (2010). *What makes listening difficult? Factors affecting second language listening comprehension*. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA550176.pdf>
- Chen, Y. (2009). Language support for emergent bilinguals in English mainstream schools: An observational study. *Language, Culture and Curriculum*, 22(1), 57-70.
https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/07908310802696550?casa_token=BfVZYaJ7ji8AAAAA:uWougmkTKDV6WtBgKtZNhKLwSZ2_y0O1_23AvQxtYbDaFHliZUMju9Ese2H9A4MSg6stsf824PWk
- Cook, V., & Basetti, B. (2011). *Language and bilingual cognition*. UK: Taylor & Francis
- Coşar, Z., & Orhan, R. (2019). Teaching kindergarten children English vocabulary by total physical response in physical education courses. *Journal of Physical Education*, 6(2), 70-76. <https://nieer.org/wp-content/uploads/2020/03/8.pdf>
- Duan, Y. (2021). The Application of Total Physical Response Method (TPR) in Preschool Children's English Teaching. *Theory and Practice in Language Studies*, 11(10), 1323-1333. <https://tpls.academypublication.com/index.php/tpls/article/view/1621>
- Drury, R. (2013). How silent is the 'Silent Period' for young bilinguals in early years settings in England?, *European Early Childhood Education Research Journal*, 21(3), 380-391.
<https://www-tandfonline-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/pdf/10.1080/1350293X.2013.814362?needAccess=true>
- Espinosa, L. (2007). *Second language acquisition in early childhood*.
https://www.researchgate.net/profile/Linda-Espinosa-2/publication/265075052_Second_Language_Acquisition_in_Early_Childhood/links/54412f110cf2a6a049a56487/Second-Language-Acquisition-in-Early-Childhood.pdf
- Fuertes, R. F., & Licerias, J. M. (2018). Bilingualism as a first language: language dominance and crosslinguistic influence. A. Cuza, & P. Guijarro-Fuentes (Toim), *Language Acquisition and Contact in the Iberian Peninsula*, 159-186.

- <http://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/32961/Bilingualism-as-first-language.pdf;jsessionid=9EDB9B360A3D101776F0713AD535863D?sequence=5>
- Habe, B. (2015). *Mängude komplekt grammatika õpetamiseks II kooliastme inglise keele tundides*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2020). *Mitmekeelne erivajadusega õpilane koolis*. https://sisu.ut.ee/sites/default/files/ranne/files/kasiraamat_mitmekeelne_erivajadusega_opilane_koolis.pdf
- Innove (2022). *Keelekümblus*. <https://harno.ee/keelekumblus#keelekumblus-mudelid>
- Innove (s.a.). *Õppevara ja metoodikad*. <https://www.innove.ee/oppevara-ja-metoodikad/muukodukeelega-laps/abimaterjalid-lasteaedadele/>
- Kallas, G. (2021). *Varajase inglise keele õppematerjal loomade temaatika õpetamiseks 5-7-aastastele lastele*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Katermina, V. V., & Logutenkova, O. (2020). Bilingualism and Culture: Psycholinguistic Aspect. *Journal of Psychological Research*, 2(2). <https://core.ac.uk/download/pdf/324159026.pdf>
- Keskpaik, S., Varik, P., & Õun, T. (2021). Lasteaiarühmade laste keeleoskuse hindamise kokkuvõte. *Pilootprojekt „PROFESSIONAALNE EESTIKEELNE ÕPETAJA VENE ÕPPEKEELEGA RÜHMAS“ TRU20124 Küsitluste kokkuvõte*. https://www.hm.ee/sites/default/files/tro21124_raport_2020_kusitluste_kokkuvote.pdf
- Kitsnik, M. (2018). *Eesti keele kui teise keele õppematerjalide koostamise ja hindamise juhend*. https://sisu.ut.ee/sites/default/files/ranne/files/oppem_koostamise_juhend.pdf
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008, 23,152*. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Krüger, M. (2018). Second language acquisition effects of a primary physical education intervention: A pilot study with young refugees. *Plos one*, 13(9), e0203664. <https://journals.plos.org/plosone/article/file?id=10.1371/journal.pone.0203664&type=printable>
- Kõiv, H. (2011). *Vanasõnade kasutamine inglise keele kui võõrkeele osaoskuste õpetamisel ja väärtustest kõnelemisel II kooliastmes*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Kärtner, P., Maiberg, L., Rikker, M., Tuuling, L., & Voltein, E. (2006). *Õppematerjal koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele õpetajate põhi- ja täienduskoolituseks*. <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:1746>
- Laksmý Ady Kusumoriny, S. S., & Anwar, D. (2017). Teaching English basic skills to

- kindergarten students using TPR: a quantitative study in Docto Rabbit kindergarten, telaga golf sawangan, depok. *Paradigma Lingua*, 2(2).
<http://openjournal.unpam.ac.id/index.php/Paradigma/article/viewFile/412/338>
- Lepola, J., Lynch, J., Kiuru, N., Laakkonen, E., & Niemi, P. (2016). Early Oral Language Comprehension, Task Orientation, and Foundational Reading Skills as Predictors of Grade 3 Reading Comprehension. *Reading Research Quarterly*, 51(4), 373-390.
<https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/rrq.145>
- Lukk, M., Koreinik, K., Kaldur, K., Vihman, V.-A., Villenthal, A., Kivistik, K., Jaigma, M., Pertšjonok, A. (2017). *Eesti keeleseisund*. Tartu: Tartu ülikool ja Balti Uuringute Instituut (IBS).
https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/keeleseisundi_uuringuaruanne_loplik.pdf
- Mitte-eeslaste Integratsiooni Sihtasutus (2006). *Eesti keel varakult selgeks – mängides, lauldes ja suheldes*. https://www.integratsioon.ee/sites/default/files/43_48.pdf
- Moradi, H. (2014). An Investigation through Different Types of Bilinguals and Bilingualism. *International Journal of Humanities & Social Science Studies*, 1(2), 147-154.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.682.2743&rep=rep1&type=pdf#page=150>
- Peelle, J. E. (2018). Listening effort: How the cognitive consequences of acoustic challenge are reflected in brain and behavior. *Ear and hearing*, 39(2), 204-214.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5821557/>
- Rannut, Ü. (2003). Mitteverbaalsed strateegiad ja keeleline rikastamine teise keele õppes. *Metoodikavihik eesti keele kui teise keele õpetajale*.
<https://www.integrationresearch.net/uploads/1/3/0/7/1307353/tpruus.pdf>
- Renukadevi, D. (2014). The role of listening in language acquisition; the challenges & strategies in teaching listening. *International journal of education and information studies*, 4(1), 59-63. https://www.ripublication.com/ijeisv1n1/ijeisv4n1_13.pdf
- Ruutmets, K., & Saluveer, E. (2008). Võõrkeel. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: TÜ Kirjastus
- Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine*. <https://samm.ut.ee/valimid>
- Sopanen, P. (2022). Teachers' language practices and choices in a bilingual, co-located kindergarten in Finland. *Apples: Journal of Applied Language Studies, Early online*, 16(1), 21-44. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/79952/1/sopanen.pdf>
- Statistikaamet (2021). *Rahvastik*. <https://www.stat.ee/et/avasta->

statistikat/valdkonnad/rahvastik

Tomlinson, B., & Masuhara, H. (2009). Playing to learn: A review of physical games in second language acquisition. *Simulation & Gaming*, 40(5), 645-668.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1046878109339969>

Tuul, M., Ugaste, A., & Välk, T. (2008). Mängu tähtsus lapse arengus ning mängu juhendamine. E. Kulderknup (Toim), *Üldoskuste areng koolieelses eas* (lk 44-61).

https://oppekava.ee/wp-content/uploads/2015/07/Yldoskused_Mang_Alusharidus.pdf

Yip, V., & Matthews, S. (2007). *The bilingual child; Early development and language contact*. UK: Cambridge University Press

Lisa 1. Pea- ja alakategooria moodustamise näide

Koodid:

Mõistmisoskuse toetamine näitlike vahendite abil	Peakategooria moodustumine
Mõistmisoskuse toetamine õpetaja tegevuse abil	→ Muukeelse lapse mõistmisoskuse toetamine
Mõistmisoskuse toetamine koostegutsemise abil	
Mõistmisoskuse toetamine liikumismängude sisu abil	

Koodid:

Žestide kasutamine	Alakategooria moodustumine
Miimika kasutamine	→ Mõistmisoskuse toetamine õpetaja tegevuse abil
Initsiatiivikus	
Ettenäitamine	

Lisa 2. Ekspertankeet

Lugupeetud lasteaiaõpetaja.

Mina olen Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala kolmanda kursuse tudeng Tuuli Saar. Kirjutan enda bakalaureusetöö teemal Lasteaiaõpetajate hinnang muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamisele õppematerjali „Liikumismängud muukeelsetele lastele“ kaudu. Bakalaureusetöö eesmärgiks on luua õppematerjal, mis toetaks muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust temaatiliste liikumismängude kaudu ning saada sellele eksperthinnang.

Pöördun Teie poole palvega tutvuda minu koostatud õppematerjaliga, et saada teada õppematerjali sobivusest muukeelsete laste mõistmisoskuse toetamisele ning sellest tulenevalt viia õppematerjalis sisse täiendusi ja muudatusi. Teie antavaid hinnanguid ning kommentaare kasutan üldistatud kujul enda bakalaureusetöös ning need on anonüümsed.

Ette tänades

Tuuli Saar

1. Milline on Teie haridus? (haridustase; hariduskäik)

2. Kui pikk on Teie kogemus muukeelsete lastega töötamisel?

3. Kas olete varem kasutanud mänge õppetegevuste läbiviimiseks muukeelsete lastega?

4. Kuidas hindate muukeelsetele lastele mõeldud mängudel põhineva õppematerjali kättesaadavust ja kvaliteeti?

Järgnevad küsimused puudutavad liikumismängudel põhinevat õppematerjali teemal „Värvid“. Palun joonige iga väite puhul alla sobivaim vastusevariant!

5. Õppematerjal on mänguline

Jah Pigem jah Ei Pigem ei

6. Õppematerjal on vastavuses koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava sätestatud õppe- ja kasvatusteaduskonna eesmärkidega peatükis *Eesti keel kui teine keel*.

Jah Pigem jah Ei Pigem ei

7. Õppematerjal vastab muukeelsete laste huvidele ning arengule.

Jah Pigem jah Ei Pigem ei

8. Õppematerjalis olevate mängude juhised on arusaadavad.

Jah Pigem jah Ei Pigem ei

9. Liikumismängudele seatud eesmärgid on reaalselt võimalik täita.

Jah Pigem jah Ei Pigem ei

10. Õppematerjali ülesehitus on arusaadav.

Jah Pigem jah Ei Pigem ei

11. Õppematerjal moodustab terviku.

Jah Pigem jah Ei Pigem ei

12. Õppematerjalis olevad mängud annavad muukeelsele lapsele liikumisvõimalust.

Jah Pigem jah Ei Pigem ei

13. Õppematerjal toetab muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust

Jah Pigem jah Ei Pigem ei

14. Millised muudatusi ning kuidas teeksite antud õppematerjali juures? Kui Te ei sooviks midagi muuta, siis jätke vastav lahter tühjaks.

MÄNGUD 1-5	MÄNGU OSA	MIDA JA KUIDAS MUUDAKSITE?
	Sõnavara	
	Eesmärgid	
	Vahendid	
	Mängu läbiviimine/ kulgemine	
	Mõistmisoskuse toetamine	

15. Kas ja miks Te kasutaksite õppematerjali õppetegevuste läbiviimiseks muukeelsete lastega? Palun põhjendage oma vastust.

16. Kui Teil on õppematerjali kohta veel häid mõtteid, siis võite need jätta siia.

Täna Teid vastamast!

Tuuli Saar

Tuuli Saar

Liikumismängudel põhinev õppematerjal
muukeelsete laste mõistmisoskuse
toetamiseks.
„VÄRVID“

JUHENDMATERJAL

Armas lasteaiaõpetaja.

Järgnev õppematerjal on koostatud muukeelsete laste eesti keele kui teise keele mõistmisoskuse toetamiseks. Õppematerjalist leiad liikumismänge, mis aitavad muukeelsetel lastel kinnistada põhivärve (punane, kollane, sinine). Lisaks põhivärvide kinnistamisele saab laps harjutada liikumismängude kaudu ka loendamist, asukoha mõisteid, rühmitamist ning hulkade võrdlemist. Mänge on soovitatav mängida väiksema lastegrupiga, et mängude kulgu oleks sujuv ning iga laps saaks õpetajalt piisavalt tuge.

Liikumismängud on heaks võimaluseks toetada muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskust, sest mängudel on kindel kontekst ning laps ei pea mõistma igat õpetaja öeldud sõna eraldiseisvatena (Kärtner *et al.*, 2006). Lapsi reeglina köidab liikumine (Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017), mis annab motivatsiooni liikumismängudes kaasa teha ning selle sisu mõista (Tomlinson & Masuhara, 2009). Liikumismängud sobivad hästi ka lastele, kes alles läbivad vaikivat perioodi ning pole veel valmis eesti keeles rääkima, sest tegevustes kasutatavad näitlikud vahendid, õpetaja miimika ning intonatsiooni kasutus aitavad samuti muukeelisel lapsel mõista, millest parasjagu räägitakse (Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017).

Järgnevas õppematerjalis on kasutatud muukeelseid lapsi toetavate teguritena näitlikke vahendeid, mis aitavad lastel mõista parasjagu käsil olevat temaatikat (Kärtner *et al.*, 2006; Tomlinson & Masuhara, 2009), kooris ütlemist, mis julgustab last võõrkeeles rääkima, võimalust end verbaalselt väljendada ja rakendada eesti keelt kui teist keelt (Kärtner *et al.*, 2006), tegevuste demonstreerimist ja õige keelelise mudeli etteandmist õpetaja poolt, sest lapsed õpivad jäljendades (Lakshmi Ady Kusumoriny & Anwar, 2017; Kärtner *et al.*, 2006). Lisaks on õppematerjalis leiduvad liikumismängud erineva sisuga, kuid kordavad iga eelneva mängu põhieesmärki. Kordamine on teise keele omandamise juures ääretult oluline, et õpitav sõnavara kinnistuks ning liiguks pikaajalisse mällu (Kärtner *et al.*, 2006).

Õppematerjalis on ette antud võimalik õpetaja kõne liikumismängude läbiviimiseks. Õpetaja võib soovi korral lauseid enda jaoks pisut kohandada. Lastele juhiseid andes peab õpetaja kõne olema arusaadav ning pigem aeglane. Õigete vastuste ning muukeelse lapse eesti keele kasutamise korral tuleb anda lapsele eduelamus ning teda tunnustada, et motivatsioon eesti keelt kasutada kasvaks veelgi. Lastele, kes läbivad vaikset perioodi ning pole veel valmis end eesti keeles verbaalselt väljendada, peab õpetaja olema toeks ning vajadusel vastama lapsele suunatud küsimustele ise või teisi lapsi kaasates (kooris ütlemine).

SISUKORD

JUHENDMATERJAL	35
LIIKUMISMÄNG „KORJA PALLE	37
LIIKUMISMÄNG „TOO PALL“	39
LIIKUMISMÄNG „VÄRVILISED SABAD“	44
LIIKUMISMÄNG „MIS SINUL ON?“	48
LIIKUMISMÄNG „VALGUSFOOR“	52
Kasutatud allikad	55

LIIKUMISMÄNG „KORJA PALLE“ (Otterklau, 2015).

Õpitav sõnavara: Üks, kaks, kolm, neli..., minul on (arv) kollast, sinist, punast palli.

Vajalikud vahendid: Hularõngas iga lapse jaoks, kollased, sinised ning punased väikesed pallid, kõlar muusika mängimise jaoks, värvikaardid.

Laste eelteadmised: Laps on tutvunud põhivärvidega.

Tegevuse eesmärk: Laps nimetab põhivärve. Laps kuulab ning reageerib mängu reeglitest tulenevalt kuuldule värvile. Laps loendab palle.

Tegevuse osad	Õpetaja tegevus	Lapse tegevus	Last toetavad tegurid
Sissejuhatav osa	<p>Õpetaja palub igal lapsel minna ühe maas oleva rõnga juurde, mille õpetaja on varem valmis pannud (rõngad võiksid olla ringselt, aga hajutatult paigutatud ümber pallide).</p> <p>Õpetaja näitab lastele värvikaarte ja küsib lastelt, mis värv see on. Värvid korratakse mitmeid kordi üle ka kooris.</p> <p>Õpetaja selgitab lastele mängukäiku – „Maas on palju palle ja sina pead nende vahel liikuma nii, et sa pallidele peale ei astuks (õpetaja demonstreerib lastele pallide vahel liikumist, kui astub palli peale, siis raputab pead, et nii ei tohi). Sina liigud siis, kui muusika mängib. Kui muusika lõppeb, siis sa viid minu nimetatud värvi palle</p>	<p>Laps valib endale rõnga.</p> <p>Lapsed vastavad, mis värvi nad näevad ning kordavad värvide nimetusi õpetajaga kooris.</p> <p>Lapsed kuulavad mängujuhiseid ning jälgivad õpetaja tegevust.</p>	<p>Tegevuse demonstreerimine õpetaja poolt.</p>

	<p>enda rõngasse.“ (demonstreerib liikumist uuesti muusika saatel, muusika seiskudes ütleb, et näiteks korja kollaseid palle ning viib kollaseid palle enda rõnga sisse).</p>		
Põhiosa	<p>Õpetaja palub igal lapsel minna oma rõnga juurde. Õpetaja paneb käima muusika ning palub lastel pallide vahel liikuma hakata nii, et pallidele peale ei astutaks.</p> <p>Õpetaja seiskab muusika ning ütleb: „Korja punaseid palle.“ Näitlikustamise jaoks tõstab ta üles ka punase värvikaardi.</p> <p>Sama tegevust korratakse ka siniste ning kollaste pallidega.</p>	<p>Laps läheb oma rõnga juurde ning muusikat kuulates liigub pallide vahel.</p> <p>Laps kuulab õpetaja juhust ning viib punaseid palle enda rõnga sisse. Laps korjab palle nii kaua, kuni muusika ei mängi. Kui muusika taas mängib, siis läheb ta pallide vahele liikuma.</p>	<p>Näitlikustamine.</p> <p>Kordamine.</p>
Kinnistav osa	<p>Õpetaja küsib laste käest, mitu punast/sinist/kollast palli tal on. Õpetaja aitab lapsel vajadusel palle kõva häälega loendada.</p>	<p>Laps loendab enda rõngas olevaid palle värvi järgi, igat värvi eraldi ning ütleb, mitu sinist, punast ja kollast palli tal on.</p>	<p>Eesti keele rakendamine</p>

	<p>suunas, et lapsed saaksid need joostes ära tuua.</p> <p>Kui lapsed joostes tagasi tulevad, siis palub õpetaja võtta ringi.</p> <p>Õpetaja ütleb lastele: „Minul on punane pall“ ning palub igal lapsel öelda, mis värvi pall temal on.</p> <p>„Anna, mis värvi pall sinul on?“ (kui laps ise ei julge öelda, siis õpetaja ütleb lapsele lause ette, „Ütle: Minul on kollane pall.“).</p> <p>„Mis värvi pall Arturil on?“ (kui laps ei vasta õpetaja küsimusele, siis saab teisi lapsi vastamisse kaasata).</p> <p>„Tubli. Ütleme koos: Arturil on sinine pall.“</p> <p>„Mitu palli sinul on?“</p> <p>„Õige. Ütleme kõik koos: Minul on üks pall“ (õpetaja tõstab käe koos palliga üles).</p>	<p>Lapsed võtavad õpetaja juhendamisel ringi.</p> <p>Lapsed kuulavad esmalt, mis värvi pall on õpetajal. Laps ütleb, mis värvi pall temal on.</p> <p>Lapsed vastavad õpetaja küsimusele.</p> <p>Lapsed vastavad õpetaja küsimusele.</p> <p>Lapsed ütlevad õpetajaga kooris.</p> <p>Laps vastab õpetaja küsimusele</p> <p>Laps tõstab enda käe koos palliga üles, matkib õpetaja tegevust.</p>	<p>Keelemudeli etteandmine õpetaja poolt.</p> <p>Eesti keele rakendamine.</p> <p>Eesti keele rakendamine.</p> <p>Kooris ütlemine.</p> <p>Eesti keele rakendamine.</p> <p>Kooris ütlemine ja tegevuse demonstreerimine õpetaja poolt.</p>
--	--	---	--

<p>Kinnistav osa</p>	<p>Õpetaja näitab lastele kolme kasti, millel on paberist kleebitud kollane, sinine ja punane paber või on need üleni eelnimetatud värvi.</p> <p>Õpetaja ütleb lastele: „Vaata, mul on kolm kasti, iga kast on oma värvi.“</p> <p>„Mis värv see on?“ - osutab kasti peale</p> <p>Õpetaja kinnitab õige vastuse korral: „Jaa, see on sinine/kollane/punane.“</p> <p>Nüüd läheb paneb õpetaja kastid paika üksteise kõrvale, lastest võimalikult eemale, sest lapsed peavad jooksuga viima enda palli õigesse kasti.</p> <p>„Nüüd vaata, mis värvi sinu pall on ning vii see jooksuga õigesse kasti.“ Minul on punane pall ja ma viin selle punasesse kasti.“ Õpetaja taaskord demonstreerib tegevust, jookseb õige kasti juurde ning paneb palli</p>	<p>Lapsed vaatavad kaste, mille poole õpetaja osutab.</p> <p>Lapsed vaatavad kaste, mida õpetaja neile näitab.</p> <p>Laps vastab, mis värvile õpetaja osutab</p> <p>Lapsed jooksevad kastide juurde ning asetavad enda palli värvi järgi õigesse kasti.</p>	<p>Näitlikustamine.</p> <p>Eesti keele rakendamine.</p> <p>Tegevuse demonstreerimine õpetaja poolt.</p>
----------------------	--	--	---

	<p>kasti</p> <p>Nüüd minnakse üheskoos vaatama, kas iga pall sai õigesse kasti.</p> <p>„Nüüd loendame koos, mitu punast palli on kastis.“ „Üks, kaks, kolm, neli, viis...“ (pallid tõstetakse kastist välja, et oleks lihtsam loendada).</p> <p>Sama tehakse ka teiste pallidega.</p> <p>„Milliseid palle on kõige rohkem/vähem?“</p> <p>„Õige, kõige rohkem on... ja kõige vähem on...“</p> <p>„Võta enda kätte seda värvi pall, mis värv sulle meeldib“. (õpetaja kasutab ülesande selgitamiseks pöialt-tõstab selle üles, et väljendada meeldivust).</p> <p>Õpetaja võtab enda kätte samuti meeldivat värvi palli ja ütleb: „Mulle meeldib punane“.</p>	<p>Lapsed aitavad õpetajal vaadata, kas kõik pallid on õiges kastis. Kui ei ole, siis aidatakse need tõsta õigesse kasti ümber.</p> <p>Lapsed loendavad õpetajaga kooris punaseid palle.</p> <p>Lapsed loendavad õpetajaga kooris ka teised pallid ära.</p> <p>Laps nimetab, milliseid palle on kõige rohkem ja kõige vähem või osutab neile.</p> <p>Laps võtab enda kätte seda värvi palli, mis värv talle meeldib.</p> <p>Laps kuulab, mis värvi pall õpetajale meeldib.</p>	<p>Kooris ütlemine.</p> <p>Kooris ütlemine.</p> <p>Eesti keele rakendamine.</p> <p>Keelemudeli etteandmine õpetaja poolt.</p>
--	---	--	---

	„Mis värv sulle meeldib?“ (õpetaja suunab last vastama täislausega).	Laps vastab õpetaja küsimusele.	Eesti keele rakendamine.
--	--	---------------------------------	--------------------------

LIIKUMISMÄNG „VÄRVILISED SABAD“

Õpitav sõnavara: Minul on..., punane, sinine, kollane, saba.

Vajalikud vahendid: Üks suur hularõngas või muudest vahenditest tehtud ring, punased, sinised ja kollased hüppenöörid, kõlar muusika mängimise jaoks.

Laste eelteadmised: Laps on tutvunud põhivärvidega.

Tegevuse eesmärk: Laps nimetab põhivärve. Laps kuulab ning reageerib mängu reeglitest tulenevalt kuuldule värvile. Laps rühmitab hüppenööre värvi alusel.

Tegevuse osad	Õpetaja tegevus	Lapse tegevus	Last toetavad tegurid
Sissejuhatav osa	<p>Õpetaja on varasemalt asetanud ruumi keskele hularõnga, mida hakatakse nimetama koduks.</p> <p>Õpetaja palub igal lapsel võtta endale ühe hüppenööri.</p> <p>Õpetaja palub lastel võtta ringi ning selgitab mängukäiku – „Sinul on hüppenöör ja sellest saab mängult sinu saba (kinnitab hüppenööri endale näitlikult sabaks). Mina panen muusika mängima ning sina liigud nii, nagu mina näitan (joostes, hüpates, roomates). Kui ma muusika kinni panen, siis ma ütlen näiteks: „Punased sabad tulge koju“ ja kõik lapsed, kellel on punane saba</p>	<p>Laps võtab endale ühe hüppenööri.</p> <p>Lapsed kuulavad mängujuhiseid.</p>	

	<p>(näitab punast hüppenööri näitlikustamiseks), jooksevad selle suure rõnga sisse (osutab käega rõngale).“</p> <p>Õpetaja võtab endale ühe hüppenööri ning ütleb siis näitena lastele: „Minul on punane saba.“</p> <p>Õpetaja küsib igalt lapselt: „Mis värvi saba sinul on?“</p> <p>Õpetaja näitab lastele, kuidas saba enda külge kinnitada (pükste- või seeliku värvli vahele) või hoiab laps saba käes.</p>	<p>Laps kuulab õpetajat ning jälgendab õpetaja lausekasutust enda lause moodustamiseks.</p> <p>Laps vastab õpetaja küsimusele.</p> <p>Laps kinnitab saba riiete vahele või hoiab seda käes.</p>	<p>Keelemudeli etteandmine õpetaja poolt.</p> <p>Eesti keele rakendamine.</p> <p>Tegevuse demonstreerimine õpetaja poolt.</p>
Põhiosa	<p>Õpetaja paneb muusika mängima ning näitab lastele ette esimese liikumisviisi (jooksmine, hüppamine või roomamine). Lapsed võiksid liikuda võimalikult suurel alal nii, et kõigil oleks vabalt ruumi.</p> <p>Õpetaja paneb muusika kinni ning ütleb: „Punased sabad tulge koju.“ Õpetaja viipab seejuures käega ning seisab ise ringi juures (näitliku vahendina laste toetamiseks võib ta tõsta</p>	<p>Lapsed kuulavad/vaatavad (näitliku vahendi järgi), mis värvi sabad peavad koju minema ning otsustavad, kas nemad peavad või ei pea minema. Lapsed, kellel on punane saba, lähevad rõnga sisse</p>	<p>Tegevuse demonstreerimine õpetaja poolt.</p> <p>Näitlikustamine.</p>

	<p>üles ka ühe punase hüppenööri). Teised lapsed seisavad veidi eemal (kellel pole punast saba) ning õpetaja pöördub nende poole: „Küsime koos: Punased sabad, kus te olete?“ Õpetaja lisab küsimuse juurde otsiva liigutuse (käsi laubal, pea liigub otsivalt).</p> <p>Nüüd pöördub õpetaja kodus olevate punaste sabade poole ning ütleb: „Vastame koos: Meie oleme kodus.“</p> <p>Sama mäng tehakse läbi ka kollaste ning siniste sabadega. Liikumisviis on iga kord erinev, mille õpetaja lastele ette näitab.</p>	<p>(koju).</p> <p>Mitte punased sabad, küsivad õpetajaga kooris ning matkivad õpetaja liigutust.</p> <p>Punased sabad vastavad õpetaja eeskujul kooris.</p>	<p>Kooris ütlemine.</p> <p>Kooris ütlemine</p>
Kinnitav osa	<p>Õpetaja palub lastel viia punased, kollased ja sinised sabad erinevate hunnikutesse (rühmitatakse). Õpetaja paneb ise esimesed hüppenöörid paika, et lapsed saaksid otsustada, kuhu tema hüppenöör läheb.</p> <p>Õpetaja osutab hunnikule ja küsib iga hunniku kohta eraldi: „Mis värvi sabad siin on?“</p>	<p>Lapsed viivad enda hüppenööri värvi järgi vastavasse hunnikusse.</p> <p>Lapsed vaatavad erinevaid hüppenööride hunnikuid ja vastavad õpetaja küsimusele, mis</p>	

	„Õige, siin on punased/sinised/kollased sabad.“	värvi sabad seal on.	
	„Ütleme koos: Siin on punased/sinised/kollased sabad.“	Lapsed ütlevad õpetajaga kooris.	

LIIKUMISMÄNG „MIS SINUL ON?“

Õpitav sõnavara: Minul on..., sinine, punane, kollane, (auto, karu, nukk,...), tool, uks, all, peal, ees.

Vajalikud vahendid: Sinist, punast, kollast värvi mänguasjad, sinist, punast ja kollast värvi värvikaardid, kõlar muusika mängimiseks, tool, uks.

Laste eelteadmised: Laps on tutvunud põhivärvidega.

Tegevuse eesmärk: Laps nimetab põhivärve. Laps kuulab ning reageerib mängu reeglitest tulenevalt kuulnud värvile. Laps viib eseme õpetaja poolt nimetatud asukohta.

Tegevuse osad	Õpetaja tegevus	Lapse tegevus	Last toetavad tegurid
Sissejuhatav osa	<p>Õpetaja seab ruumi keskele kolm erinevat mänguasja hunnikut värvide järgi. Hunnikutes on eraldi punased, sinised ning kollased mänguasjad. Mänguasjad võiksid olla lastele tuttavad (autod, karud, nukud jne).</p> <p>Õpetaja palub lastel võtta ringi ning selgitab neile mängukäiku – „Mina panen muusika käima ja sina hakkad ringis liikuma nii, nagu mina sulle näitan (liikumisviisid valib õpetaja ise – jooksmine, keksimine vms). Maas on palju mänguasju, mis on kollast, punast ja sinist värvi. Kui ma muusika kinni panen, siis ütlen ma ühe värvi</p>	<p>Lapsed võtavad õpetaja juhendamisel ringi ning kuulavad mängujuhiseid.</p>	<p>Tegevuse demonstreerimine õpetaja poolt.</p>

	<p>ja sina otsid endale ühe seda värvi mänguasja.“ Õpetaja näitab tegevuse demonstratiivselt ette – hakkab ringis muusika järgi liikuma. Kui muusika seiskub, siis ütleb ühe värvi ning tõstab seda värvi värvikaardi üles ja leiab endale vastavast hunnikust ühe mänguasja.</p>		
Põhiosa	<p>Õpetaja paneb muusika käima ning näitab lastele ette liikumisviisi ning hakatakse koos liikuma.</p> <p>Muusika seiskub ning õpetaja ütleb lastele värvi punane/sinine/kollane. Värvimõistmist toetab õpetaja vastava värvikaardi üles tõstmisega.</p> <p>Õpetaja kutsub lapsed ringi tagasi. Õpetaja võtab ka endale ühe mänguasja (nt auto) ning ütleb lastele: „Minul on sinine auto“ ning küsib iga lapse käest, mis mänguasi ja mis värvi tal on.</p> <p>Peale mänguasjade tutvustamist</p>	<p>Lapsed hakkavad muusika saatel ringis õpetaja eeskujul liikuma.</p> <p>Lapsed kuulavad, mis värvi õpetaja nimetab. Lapsed lähevad otsivad endale vastavast mänguasja hunnikust ühe mänguasja.</p> <p>Lapsed kuulavad ja vaatavad, mis mänguasi õpetajal on ning vastavad siis õpetaja küsimusele.</p> <p>Lapsed viivad teistele tutvustatud</p>	<p>Tegevuse demonstreerimine õpetaja poolt.</p> <p>Näitlikustamine.</p> <p>Keelemudeli etteandmine õpetaja poolt. Eesti keele rakendamine.</p>

	<p>teistele, palub õpetaja mänguasjad maha tagasi panna (ühte hunnikusse nii, nagu need olid).</p> <p>Sama mäng tehakse läbi ka teiste värvidega. Igal korral valib õpetaja ringis liikudes uue liikumisviisi.</p>	<p>mänguasja õigesse hunnikusse tagasi.</p>	
Kinnistav osa	<p>Õpetaja ütleb lastele, et iga laps võtab enda kätte ühe sinise mänguasja ning viime kõik sinised mänguasjad tooli alla.</p> <p>Õpetaja läheb ise ka tooli juurde ning esmalt ise ei osuta, kuhu mänguasjad panna, vaid ütleb sõnaliselt uuesti: „Pane mänguasi tooli alla.“ Kui lapsed ei mõista käskust, siis õpetaja osutab käega tooli alla.</p> <p>Õpetaja küsib lastelt: „Kuhu me mänguasjad panime?“ „Ütleme koos: Tooli alla.“ (Õpetaja osutab ütlemise hetkel käega tooli alumisele osale).</p> <p>Õpetaja ütleb lastele: „Nüüd võtame punased mänguasjad ja viime need tooli peale.“ Õpetaja</p>	<p>Lapsed kuulavad juhust ning iga laps võtab endale ühe sinise mänguasja. Õpetajaga koos viiakse sinised mänguasjad tooli alla.</p> <p>Laps paneb mänguasja tooli alla.</p> <p>Lapsed vastavad õpetaja küsimusele. Selleks, et kõik lapsed ütleksid kaasa, öeldakse kõik koos kooris.</p> <p>Lapsed lähevad tagasi mänguasjade juurde ning iga laps võtab endale ühe punase</p>	<p>Eesti keele rakendamine.</p> <p>Kooris ütlemine.</p>

LIIKUMISMÄNG „VALGUSFOOR“ (Liikumismängud, s.a.)

Õpitav sõnavara: Valgusfoor, punane, kollane, roheline, tuli, mina seisan, mina ootan, mina sõidan, ettevaatust.

Vajalikud vahendid: Punane, kollane ja roheline ring/ketas, paberist valgusfoor.

Laste eelteadmised: Laps on tutvunud valgusfoori värvidega. Laps teab valgusfoori funktsiooni.

Tegevuse eesmärk: Laps nimetab valgusfoori värve. Laps kuulab ning reageerib mängu reeglitest tulenevalt kuuldule värvile.

Tegevuse osad	Õpetaja tegevus	Lapse tegevus	Last toetavad tegurid
Sissejuhatav osa	<p>Õpetaja palub lastel võtta ringi.</p> <p>Õpetaja näitab lastele paberist valgusfoori ning küsib, mis see on.</p> <p>„Ütleme koos: Valgusfoor.“</p> <p>Õpetaja küsib laste käest, mis värve nad näevad (õpetaja osutab kindlale värvile ja küsib, mis värv see on).</p> <p>Õpetaja palub lapsel leida endale paariline või paneb ta lapsed ise paaridesse.</p> <p>Õpetaja selgitab lastele mängukäiku - „Sina ja sinu sõber olete auto (näitab lastele teise täiskasvanu või lapsega ette-tagumise inimese käed esimese</p>	<p>Lapsed võtavad ringi.</p> <p>Lapsed vaatavad valgusfoori ning kui oskavad, siis vastavad, mida nad näevad.</p> <p>Lapsed ütlevad õpetajaga kooris.</p> <p>Lapsed nimetavad värve, millele õpetaja foori peal osutab.</p> <p>Laps leiab paarilise.</p> <p>Lapsed kuulavad juhiseid</p>	<p>Näitlikustamine.</p> <p>Tegevuse demonstreerimine õpetaja poolt.</p>

	<p>õlgadel). Mina näitan sulle valgusfoori värve ja sina seisad, ootad või sõidad. Punasega ootad, kollasega seisad ja rohelisega sõidad.“</p> <p>Õpetaja palub lastel moodustada auto, nagu ta just ette näitas. Autod paiknevad üksteise kõrval reas.</p> <p>Üheskoos proovitakse mäng läbi.</p>	<p>Lapsed moodustavad paarides auto ning võtavad üksteise kõrvale ritta.</p>	
Põhiosa	<p>Õpetaja näitab kollast ringi ning ütleb lastele: „Ütleme koos: Kollane tuli, mina seisan.“ Kollase fooritule ajal lapsed õpetaja eeskujul seisavad.</p> <p>Õpetaja näitab lastele rohelist tuld (ringi) ning ütleb: „Ütleme koos: Roheline tuli, mina sõidan.“ Lapsed hakkavad autodena liikuma.</p> <p>Õpetaja näitab lastele punast tuld ning ütleb: „Ütleme koos: Ettevaatust, punane tuli, mina ootan.“ Punase fooritule ajal lapsed õpetaja eeskujul kükivad</p>	<p>Lapsed vaatavad, mis värv fooris põleb, seisavad ja ütlevad õpetajaga kooris.</p> <p>Lapsed vaatavad, mis värv fooris põleb, ütlevad õpetajaga kooris ning hakkavad liikuma.</p> <p>Lapsed vaatavad, mis värv fooris põleb, kükivad ning ütlevad õpetajaga kooris.</p>	<p>Kooris ütlemine.</p> <p>Kooris ütlemine.</p> <p>Kooris ütlemine</p>

Kinnistav osa	Mängu mängitakse veelkord, et lastele jääksid väljendid üsna hästi meelde. Õpetaja osalus väljendite ütlemlisel järjest väheneb.	Lapsed mängivad mängu veelkord ning kinnistavad väljendeid. Seetõttu õpetajaga väljendite kooris ütlemine väheneb ning lapsed ütlevad kooris koos teiste lastega.	Kooris ütlemine. Eesti keele rakendamine.
---------------	--	---	---

Kasutatud allikad:

Kärtner, P., Maiberg, L., Rikker, M., Tuuling, L., & Voltein, E. (2006). *Õppematerjal koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele õpetajate põhi- ja täienduskoolituseks.*

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8jz91JOh908J:https://www.digar.ee/arhiiv/et/download/21974+&cd=1&hl=et&ct=clnk&gl=ee>

Laksmay Ady Kusumoriny, S. S., & Anwar, D. (2017). Teaching English basic skills to kindergarten students using TPR: a quantitative study in Docto Rabbit kindergarten, telaga golf sawangan, depok. *Paradigma Lingua*, 2(2).

<http://www.openjournal.unpam.ac.id/index.php/Paradigma/article/view/412>

Liikumismängud (s.a.).

<http://tpalmiste.weebly.com/uploads/5/0/8/3/5083655/liikumism2ngud.pdf>

Otterklau, J. (2015). *Liikumismängud*.

https://www.lasteaed.net/2015/02/02/liikumismangud/?fbclid=IwAR0DNvGr0bpUXTnKr7lOfIn0beR9CRgBWe-d3Z0G3M_Egqz72rjpwk6Xasw

Tomlinson, B., & Masuhara, H. (2009). Playing to learn: A review of physical games in second language acquisition. *Simulation & Gaming*, 40(5), 645-668.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1046878109339969>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Tuuli Saar,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Lasteaiaõpetajate hinnang muukeelsete laste eesti keele mõistmisoskuse toetamisele õppematerjali „Liikumismängud muukeelsetele lastele“ kaudu, mille juhendaja on Esta Sikkal,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Tuuli Saar

22.05.2022